

ELANUL

Nr. 110
APRILIE
2011

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL“
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

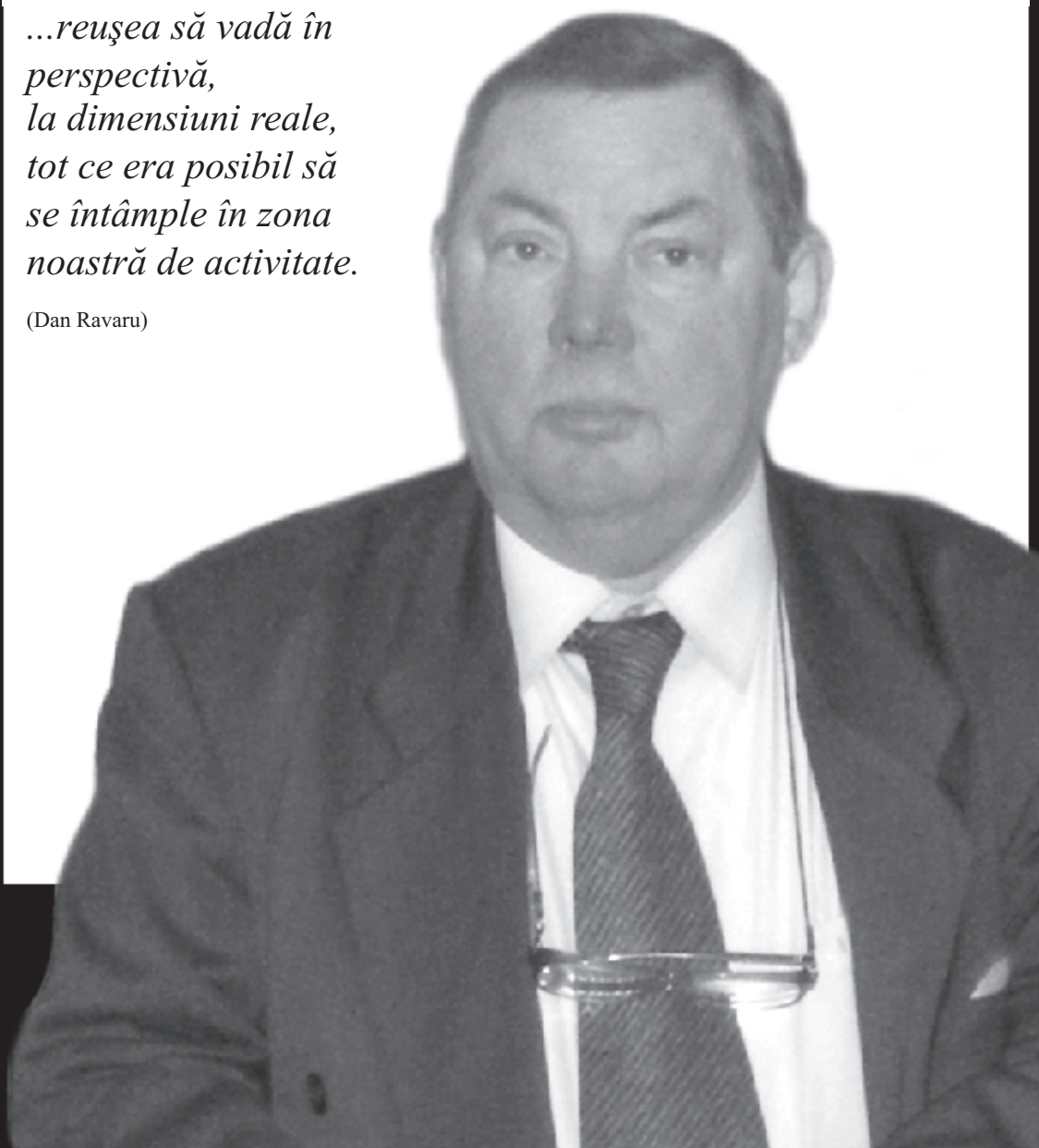
m
memoria
in

IOAN MANCAȘ

(20 iulie 1951 - 29 martie 2011)

*...reușea să vadă în
perspectivă,
la dimensiuni reale,
tot ce era posibil să
se întâmple în zona
noastră de activitate.*

(Dan Ravaru)

DUPĂ 33 DE ANI...

Dan RAVARU

La începutul lui decembrie 1978, după ce trecusem recent printr-o mare tragedie personală și încă mai lucram în învățământ, am primit un telefon prin care eram invitat la **Sesiunea științifică a Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui**. Puțin derutat, am telefonat la această instituție, în legătură cu natura temei pe care urma să o prezint. Mi-a răspuns cineva care era la curent cu preocupările mele și mi-a lăsat libertatea alegerii ei. Era **IOAN MANCAȘ**, iar invitația sa a avut cele mai benefice urmări. Susținerea lucrării, discuțiile care au urmat și îmi erau foarte favorabile mie, precum și cunoașterea unor cercetători cu aceleași orientări spirituale au însemnat prima rază de bine și de speranță în starea de marasm în care mă aflam. După puțin timp, pe baza cărții de vizită pe care am prezentat-o, regretatul **IOAN MANCAȘ** și un alt mare regretat, **GHENUȚĂ COMAN**, m-au recomandat unui adevărat om de omenie, **DUMITRU BRAN** - cel care, trecând peste faptul că nu eram membru al PCR, m-a înscris între „culturnicii” județului. Aceasta a însemnat foarte mult pentru mine, iar - printr-o activitate intensă și variată și prin deplasările frecvente în teren - am reușit treptat să-mi depășesc starea depresivă.

De atunci a început și colaborarea noastră, mult mai fructuoasă după 1981, când a venit la Comitetul de Cultură, pe atunci dirigitor a tot ceea ce se întâmpla în județ privitor la acest domeniu. Pe lângă aspectele „oficioase” ale colaborării, mai importante erau întâlnirile „tête à tête”, în cadrul cărora stabileam de comun acord unele luări de poziție, considerate necesare. În acest sens, ne întâlneam la birou duminica - în perioadele fără teren - și redactam împreună mici materiale. Totul se rezolva în maximum două ore, mai mergeam o oră în altă parte, pe urmă își vedea fiecare de drumul său. Perioadele fără teren erau, de regulă, în miezul verii, când se considera că țărani cooperatori sunt la muncile câmpului, deci nu mai avea rost să-i deranjăm și noi cu acțiuni culturale. Iarna, însă, băteam împreună drumurile înzăpezite ale județului, înghețând prin Căminele culturale, croind cărări prin zăpadă, braț la braț.

Ceea ce îl distingea net pe **IOAN MANCAȘ** între ceilalți inspecitori de la Cultură era remarcabilul său spirit organizatoric. Reușea să vadă în perspectivă, la dimensiuni reale, tot ce era posibil să se întâmple în zona noastră de activitate. De aici, evitarea unor derapaje, așa cum adesea erau întâlnite când altcineva își dădea cu părerea, în mod nefericit, dar cu autoritatea funcției. Totodată, era un fel de ambasador în relațiile cu cei de la București, de la ministerul nostru care-și schimba mereu denumirea. Dăruirea sa totală - am putea spune, fără exagerare - pentru organizarea oricărui tip de acțiune culturală a fost bine apreciată și foarte utilă pentru noi

ceilalți, nu în aceeași măsură și pentru el. Practic, s-a risipit mereu, deoarece pentru fiecare dintre manifestările culturale pe care le susțineam, el se implica total, de la problemele de ansamblu până la cele mai mici amănunte.

Până în 1989 și în primii ani de după, manifestările de acest gen cunoșteau o amploare și o frecvență care au devenit deja istorie. Pe cât posibil, **IOAN**

MANCAȘ a căutat să instituie o oarecare continuitate. În 1990, când am trăit cu toții drama dispariției lui **ION IANCU LEFTER**, el și-a manifestat compasiunea și la modul concret, practic, implicându-se în toate cele legate de părăsirea creștinească a acestei lumi.

Un mare merit al său este apariția cu regularitate a publicației de specialitate - **”ACTA M O L D A V I A E MERIDIONALIS”** - un adevărat forum al istoricilor preocupați de sudul Moldovei și nu numai. La baza apariției sale au stat de

fiecare dată **Sesiunile științifice** ale Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui. Această instituție și-a păstrat și și-a amplificat statutul apreciat în timp, începând din 1975. Susținerea editorială a lui **IOAN MANCAȘ** a fost departe de a se mărgini la prestigioasa publicație citată mai sus. Sub egida Muzeului - și implicit a sa - au apărut studii istorice care i-au consacrat pe unii cercetători din județ, dar și volume de literatură, mai ales de versuri.

IOAN MANCAȘ a fost deosebit de atașat de Festivalul Umorului „Constantin Tănase”. **Salonul de caricatură** - pe care l-a patronat încă de la începuturile sale - și-a câștigat și, mai ales, și-a menținut un prestigiu de neegalat, rămânând o secțiune a Festivalului de o valoare neclintită nici până la ultima ediție. Și aceasta, în pofida unor tendințe de dispariție, evidente peste tot în țară, referindu-ne la festivalurile de același profil. Albuțele rezultate după **Salioanele de caricatură** au rămas adevărate jaloane în considerarea umorului transpus plastic.

În vârtejul contemporan al schimbărilor de poziție, al abjurării vechilor concepții și îmbrățișării unor noi de câteva ori pe zi, **IOAN MANCAȘ** și-a păstrat încrederea în valorile fundamentale românești și nu s-a entuziasmat niciodată față de gunoaiile culturale din Occident, slăvite de atâția dintre contemporanii noștri din jur. De aici, curajul său de a se declara naționalist, pe când majoritatea, dintr-un jalnic oportunism, se prefac înspăimântați de acest termen. Iar dacă mai aud și de Antonescu - pe care Mancaș îl amintea adeseori - leșină ca fecioarele din secolul al XIX-lea. Nelu Mancaș vorbea adesea de o tripletă, care în Vaslui îmbina cultura și atitudinea națională cu unele note de boemă: el, eu și Ion Măță. Acesta s-a dus cel dintâi, apoi - atât de recent - **IOAN MANCAȘ**, următorul este în „stand by” ....

A plecat Nelu Mancaș ?!

Marin ROTARU

L-am cunoscut pe Nelu Mancaș de când locuia la Bârlad. Dacă în tinerețe relațiile noastre erau legate de activitățile sportive și petrecerea timpului liber, acestea s-au extins cu timpul la preocupări legate de cultură și istorie. Aprecia ce se făcea la Giurcani și a sprijinit Cercul de arte plastice „Elanul”, care se afirmase cu rezultate deosebite pe plan național și internațional, găzduind în sala „Arta” a Muzeului județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui expoziții de artă plastică a micilor artiști. Un sprijin deosebit l-am primit la apariția revistei „Elanul” prin mai multe sponsorizări făcute în perioada anilor 2001-2004. A fost alături de noi la activitățile organizate de Asociația culturală „Academia Rurală Elanul” participând la toate simpozioanele organizate în satele și comunele județului Vaslui, sensibilizând autoritățile locale pentru promovarea culturii tradiționale, a istoriei locale și protejarea siturilor arheologice. A sprijinit munca de cercetare arheologică a zonei, fiind interesat de rezultatele obținute, de publicarea materialelor descoperite, de participările la sesiunile de comunicări științifice organizate în județ și în Moldova. M-a ajutat să îmi expun creațiile plastice și o parte din colecția de arheologie într-o expoziție organizată în sala „Arta” în anul 2008. A sponsorizat cărțile „Antichitățile Elanului” vol. I, 1997 ; „Ghenuță Coman. O viața dedicată arheologiei”, 2003; „Mănăstirea Pârvești”, 2005.

De câte ori venea la Giurcani, se simțea minunat. Dorea să-și cumpere o casă aici, să o aibă la bătrânețe. La ultima vizită din luna februarie a.c. îmi propunea să intensificăm cercetările arheologice din zona Elanului, rugându-mă să ajut muzeul la sondajele arheologice din această vară de la Poșta Elan, Murgeni, Șuletea și Roșiești. Își mai dorea să reediteze „Repertoriul arheologic al județului Vaslui”.

Era de un optimism molipsitor, bun la suflet, dar s-a dus în lumea stelelor să-și sărbătorească vârsta de 60 de ani.

Trei Crai spre Răsărit și... unul a Apus !

Foto: Mircea Coloșenco, Bârlad, 2009

IOAN MANCAȘ – peregrin bârlădean prin sufletele vasluienilor

Cine nu a apucat să-l cunoască pe bunul nostru **director IOAN MANCAȘ** are posibilitatea să o facă acum, atât prin intermediul acestor cuvinte de suflet pe care i le adresăm, dar - mai ales - răscolind împreună toate amintirile noastre despre un om care a avut devoțiunea de a fi reazăm al realizării oamenilor în viață. O să observați că acest pasionat iubitor de „humă românească” a scos din uitare valori morale nebănuite la oamenii săi apropiați, a format caractere puternice, iar prin zâmbetul său suav ne-a închegat destinele! Așadar, am avut de-a face cu un pasionat om al credinței intime și cu un om care a știut să-și protejeze apropiații!

Dispariția prematură din viața noastră a valorosului animator cultural **IOAN MANCAȘ**, a lăsat un gol imens în inimile celor care l-am cunoscut, în special al slujitorilor muzei CLIO de la **Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui**, instituția atât de dragă lui. Cu toții îl vom stima și îi vom păstra vie și nebulită amintirea, fiindu-i recunoscători pentru ceea ce a făcut și face de acolo încă pentru noi! Oriunde am mers și vom mai ajunge în lumea aceasta, vom lua cu noi câte ceva plăcut de la prețiosul OM DE CULTURĂ: iubirea aproapelui, credința strămoșească, înțelepciunea și răbdarea, dorul de casă și de tradiție, ba chiar virtutea de a fi român. A știut dintotdeauna să adumece frumusețea vieții, deslușindu-i cele mai adânci taine. De aceea, și-a câștigat libertatea de a ne înțelege, de a avea bucurii, responsabilități, învățându-ne să ne descurcăm cu ele.

Din toate acestea, a rămas neuitarea și cinstea de a-i spune de fiecare dată „BUNĂ ZIUA!” și „MULȚUMESC!” acestei complexe ființe. Mereu peregrin prin sufletele vasluiene, acest „**DOMN al muzeografiei românești**” ne-a adus și încă ne mai aduce și acum lumina și căldura inimii sale, învăluindu-ne de fiecare dată cu mângâierea vorbelor sale și cu tandrețea spiritului său. Cu siguranță că noi suntem cei care îi vom arăta că acesta este modul prin care Dumnezeu îl are acum în grijă! A știut dintotdeauna să se apropie de noi, pentru că a simțit că ceea ce făcea era pentru el o dulce și binemeritată descătușare a inimii. Asta l-a făcut să vadă și altfel viața, înțelegând că ceea ce căuta la noi era chiar în interiorul său!

*Cu tâmpilele încărunțite de dorința cunoașterii a tot ceea ce este simplic, natural și frumos în lumea aceasta, Domnul Director **IOAN MANCAȘ** și-a împlinit existența prin imensa sa bogăție sufletească și prin harul de a fi OM, așa încât putem spune că munca sa nu a fost în zadar și, cu siguranță, ea a sădit un roșu în felul nostru de a fi! Îndelungatul său drum pe care viața i l-a croit, marcându-ne nouă existența cu importante sale fapte, ne va fi model în tot ceea ce gândim și facem! Dacă la toate aceste merite ale sale, adăugăm și faptul că **Domnia Sa** a contribuit decisiv la educarea spiritelor noastre, la închegarea unei familii puternice*

și la bunăstarea acesteia, atunci putem avea imaginea completă a unui **destin împlinit pe tărâmul umanității**.

IOAN MANCAȘ mai poseda o calitate ce-l făcea unic printre contemporanii săi - era sinteză și anticipație! Avea puterea să străbată cu mintea ceața viitorului. Cea mai mare izbândă a geniului lui a fost această întoarcere a culturii vasluiene cu fața către viitor. **IOAN MANCAȘ** nu a fost un copac fără rădăcini și nici n-a fost nevoit să-și întindă coroana sub un soare străin ca să rodească, ci a constituit sinteza totală și genială a culturii noastre vasluiene, căci el cunoștea întregul program de preocupări al cărturarilor înaintași și l-a dus cu atâta mândrie chiar și în Europa, înnobilitându-l cu frumusețea sa spirituală și cu extraordinara sa erudiție. **IOAN MANCAȘ** reprezenta personalitatea de excepțională complexitate, în stare să refacă în dezvoltarea sa individuală drumul de secole și tipologia intelectuală a unei culturi întregi a județului Vaslui, ducându-le pe culmi. El era, în același timp, erudit cu uluitoare lectură de spirit modern și universal.

În decursul celor peste 35 de ani de muncă în muzeologie a inițiat, desfășurat și a condus activități de cercetare științifică, a format și apoi a completat colecții în număr de peste 200.000 de piese care au intrat în patrimoniul cultural al statului român. Vasluiul îi datorează, alături de familia RICA ȘI CONSTANTIN POPESCU, crearea și organizarea tănărului muzeu din localitate, unde - alături de noul colectiv de specialiști - a pus bazele științifice ale colecțiilor muzeale și ale expoziției permanente. A reușit să ridice instituția la cel mai înalt nivel, organizând Secțiile **Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui** și Sesiunea Națională Anuală de Comunicări Științifice „**ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS**”, cunoscută în țară și în străinătate și prin editarea **Anuarului** științific cu același nume. În timp, a inițiat ample cercetări arheologice în zonă, sprijinind deschiderea unor șantiere la Movila Răbâiei, Poienești, Banca și, mai ales, „Curtile Domnești” din Vaslui, îmbogățind astfel informația istorică și sporind considerabil tezaurul colecțiilor muzeale.

IOAN MANCAȘ a reprezentat figura singulară a celui mai cunoscut om de cultură din județul Vaslui din ultimile decenii. El **a scris istorie** și a compus **portrete ale marilor personalități academice ale județului Vaslui**, îndreptându-se cu curiozitatea lui creatoare spre tot ceea ce înseamnă **știința istorică**. Pentru mulți dintre noi,

IOAN MANCAȘ era "genius loci" al culturii vasluiene, faptură stranie și pură, de o neînțeleasă rețineră în a persevera în intuiții. Și-a format cultura dinspre antici către moderni, preluând limba latină drept instrument esențial al expresiei, alături de alte limbi de mare suflu cultural. Cărturar de intensă umanitate, deschis către lume și viață!

IOAN MANCAȘ a absorbit, pe de o parte, înțelepciunea rafinată, diversitatea și policromia de tip oriental, iar pe de alta - cărturăria savantă, cunoștințele enciclopedice și logica raționalistă. Această simbioză l-a format ca pe primul savant integraționist cultural al județului Vaslui, iar moștenirea sa culturală a determinat direcțiile, metodele și conținutul actului autentic spiritual.

*Dorind fericire și prosperitate județului său, **IOAN MANCAȘ** aspira să-l facă cunoscut și demn de interesul și atenția oamenilor politici, cercetătorilor, literaților și călătorilor de orice fel. A fost nevoie de implicarea sa directă în reușita **Festivalului Umorului „Constantin Tănase”** sau a manifestărilor din cadrul „**Săptămânei artelor**” ori în afirmarea **Festivalului internațional de folclor „Hora din străbuni”**. Totodată, vasta sa operă scrisă se constituie într-un for științific care valorifică pe deplin moștenirea culturală a județului Vaslui și a neamului din care se trăgea acest enciclopedist.*

În fine, despre **bunul nostru CĂRMUITOR** se poate vorbi foarte mult, dar ceea ce contează cu adevărat acum este faptul că ne-a lăsat un **prețios tezaur al desăvârșirii culturale**, iar noi va trebui să îl apreciem și pe mai departe pentru curajul pe care l-a avut de a nu ne lăsa destinul fiecăruia la marginea lumii, ajutându-ne și recuperându-ne mereu! De aceea, putem să-i admirăm și acum, dincolo, pasiunea și vioiciunea cu care ne-a crescut și ne-a purtat de grijă, simțindu-ne mereu mândri de el și profund datori pentru ceea ce a făcut pentru noi! Ne lipsești, **dragă DIRECTORE!** Nu te vom uita nicicând!

Așadar, o viață împlinită de om care și-a clădit singur faima și care a intrat deja în binemeritata-i eternitate. Lucid și înveșmântat în purpura glorioaselor sale fapte, **Profesorul și Directorul IOAN MANCAȘ** va rămâne în memoria noastră cu multă prețuire!

Laurențiu CHIRIAC,
MUZEUL JUDEȚEAN “ȘTEFAN CEL MARE”
VASLUI

Constelația culturii a mai pierdut o stea

Gheorghe CLAPA

Motto:

*„...e nevoie de șaizeci de ani pentru a crea un om,
șaizeci de ani de sacrificiu de voință”.*

(André Malraux)

Ioan Mancaș ne-a părăsit zâmbind, așa cum și-a trăit întreaga viață, în care și-a clădit nemurirea. Lacrimile ploilor din martie i-au mângâiat sufletul șoptindu-i adio. Afectați de pierderea incredibilă a celui ce a fost până ieri directorul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare”, aducem și noi, prin intermediul Revistei de cultură editată de Asociația culturală „Academia Rurală Elanul” din județul Vaslui, un ultim omagiu profesorului Ioan Mancaș, om de cultură și aleasă probitate morală și profesională. Așa poate e lăsat ca Dumnezeu să-i ia dintre noi, mult prea devreme, nedrept și nemilos, pe cei mai buni. A dispărut cel mai mare iubitor de artă și cultură. O inimă bună a încetat să mai bată. Un suflet bun s-a ridicat la cer, colegul și prietenul Nelu Mancaș. A fost un om cum rar întâlnești, cu o personalitate aparte, care a condus instituții de cultură cu profesionalism. Va rămâne în amintirea tuturor celor care l-au cunoscut ca o persoană ce nu va putea fi niciodată ignorată dintr-o eventuală enciclopedie a culturii vasluiene. A plecat dintre noi un om de o rară noblețe sufletească. S-a retras la fel de discret și modest cum a trăit. Identificat cu actul de cultură până la comuniunea completă, dăruit istoriei și artei cu o pasiune admirabilă, Ioan Mancaș se înscrie în traiectoria stelară a celor lăsați pe pământ pentru a ne arăta ceea ce este mai frumos. Regretele pentru pierderea lui sunt cu atât mai greu de exprimat în cuvinte, cu cât golul rămas în urma plecării dintre noi nu va putea fi acoperit vreodată. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Gheorghe și Lidia (Lica) Mancaș, ambii români de religie ortodoxă, locuiau în casa de pe strada Tudor Vladimirescu, în Cartierul Deal, din imediata apropiere a Cimitirului „Eternitatea”, în partea de vest a orașului Bârlad, când a văzut lumina zilei băiețelul căruia prin taina botezului i s-a dat prenumele de Ioan (Nelu), în a douăzecea zi a lunii lui Cuptor, în ziua sărbătorii principalului sfânt creștin Marele Prooroc Ilie Tezvițeanu, spre sfârșitul zodiei Racului, la trei zile de zodia Fecioarei, în primul an al celei de a doua jumătăți a veacului al douăzecilea.

Tatăl, fiind ceferist, era mai mult plecat de acasă. Făcea naveta și răspundea de instalațiile de apă pentru trenuri. În fiecare gară era un castel de apă și, când oprea trenul, se puneau apă în tender ca să poată pleca mai departe. De la începutul educației copilului se ocupase mama acestuia, femeie instruită. Mama sa îi povestea în serile de iarnă basme din zona folclorică a Bârladului. Spre marea surprindere și bucurie a mamei, aceasta a observat că băiețelul avea o memorie deosebită, reținând în mare amănunțime poveștile auzite. Îndeosebi mama sa și-a asumat această grijă suplimentară în creșterea băiatului. Încă din primii ani de viață a avut parte de o educație pe măsură. Ca urmare, primele noțiuni de citire, de scriere și de cunoaștere a celor patru operațiuni elementare de aritmetică și le-a însușit de la mama sa. Micuțul Ioan (Nelu), dotat cu o inteligență dinamică, dublată de o curiozitate scormonitoare a fost înscris la Școala elementară nr. 4 (azi Școala cu clasele I-VIII nr. 4 „Tudor

Pamfile”), strada Constantin Hamangiu nr. 18, din apropierea Podului Verde. Inteligența nativă a băiatului și-a spus cuvântul: a fost cel mai sărguincios și deștept copil din școală, fiind premiant încă din clasele primare.

Ca elev a fost îndeaproape supravegheat de mama sa, ajutat fiind să acumuleze o multitudine de cunoștințe de nivel superior, încă de pe vremea când frecvența clasele gimnaziale. Mamei sale îi datorează enorm de mult pentru toate câte a realizat în viață. Dintr-un salariu de asistentă medicală, i-a făcut o bibliotecă cum rar se poate întâlni într-o casă de oameni modești. Se luau cărți pe credit și se plăteau la salariu. De la ea a învățat gustul pentru istorie, literatură. A vrut chiar să-l facă muzician. A studiat violoncelul la Școala de Muzică și Arte Plastice din orașul Bârlad. În școala generală a avut ca profesor de istorie, care i-a fost și diriginte, pe domnul Constantin Moisă. A fost profesorul care atunci când le vorbea despre istoria patriei și ajungea la evenimentele importante plângea. Toată clasa observa, chiar dacă se abținea. Era un bărbat înalt, cu ținută, era militar, dar se vedea că-i joacă ochii în lacrimi. S-a hotărât atunci, în anii de școală generală, că acesta-i drumul său. În luna iunie 1966 a absolvit clasa a VIII-a B, împreună cu 28 elevi, băieți și fete.

Școala 4 s-a născut din dragoste și entuziasm și a rezistat prin voința și dăruirea multor generații de dascăli, de elevi și părinți și va trebui să reziste dincolo de noi, pentru cei ce au fost, pentru cei ce sunt și pentru cei ce vor veni. Dintre sutele de copii care au învățat în această școală, mulți au îmbogățit patrimoniul cultural al țării, știința, arta, economia, cu lucrări de valoare. Școala face parte din ființa noastră, a făcut parte din sufletul celor care au slujit-o cu patos și devotament, celor care au ars luminând mințile atâtor generații și și-au dăruit din priinosul lor altora, fără a se gândi la răsplată. Școala trebuie să rămână un simbol și o casă părintească unde să ne putem întoarce mereu.

În municipiul Bârlad, care la mijlocul secolului al XX-lea se situa printre centrele urbane importante moldovene în privința nivelului avansat al școlilor sale, elevul Ioan Mancaș a urmat cursurile Liceului Teoretic „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, fost „Complex Școlar”, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”. La începutul anului 1958, printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniștri, ansamblul de clădiri construit în orașul Bârlad cu destinația liceu militar sau academie militară a fost transferat de la Ministerul Forțelor Armate la Ministerul Învățământului, care a decis înființarea unui complex școlar, în care să fie instruiți aproape toți elevii din oraș. Baza materială a „Complexului Școlar” a fost considerată, la momentul înființării școlii, cea mai bogată și mai modernă din zona Moldovei. Localul școlii era compus din șapte corpuri de clădire și două corpuri anexă. „Complexul Școlar” beneficiază de sursă de apă independentă de oraș, centrală termică ce deservește întregul nostru sistem de clădiri, sursă de energie electrică de rezervă, ateliere de întreținere. Laboratoarele de fizică, chimie, biologie, cabinetele de istorie, geografie, limbi străine erau dotate cu aparatură și material didactic care

acopereau integral partea practică și demonstrativă a programelor de învățământ. Bazei sportive a școlii, compusă inițial din două săli de sport, i s-a adăugat ulterior un teren de sport, în partea de sud a școlii.

Începutul de drum la școala nou înființată a fost făcut de profesori cu o pregătire profesională valoroasă, care au știut să însușească elevilor dragostea de învățatură și respectul față de școală. Pentru mulți elevi, profesorii au fost adevărate modele de viață: este unul din motivele pentru care mulți absolvenți din primele promoții au îmbrățișat cariera de dascăl, unii numărându-se printre profesorii de astăzi ai școlii bărlădene. În decembrie 1965, a fost numit director cel ce și-a pus amprenta pe toate activitățile și evenimentele petrecute în școală timp de 12 ani. Directoratul profesorului Vasile Dumitrache a fost una dintre cele mai fructuoase perioade din viața liceului. Școala a fost bine administrată (curățenie exemplară, căldură, cantină și internat bine gospodărite). La fel de important era climatul de disciplină liber consimțită a elevilor, dar și a profesorilor, creat prin reglementări interne, dar și prin exemplul personal.

„Complexul Școlar” a fost o adevărată uzină de carte pentru modelat conștiințe. Clădirea părea sobră, măreață, impunătoare ca o Academie. Era Cetatea de învățatură din Dealul Morilor. Liceu cu faimă pentru atmosfera de studiu și de disciplină, bine cunoscute până dincolo de hotarele Moldovei. Clădirea liceului, așezat pe o colină, oarecum izolată de restul orașului, prin arhitectura insolită împunea un respect aparte. Unitate prestigioasă din învățământul bărlădean, reprezintă o oază de lumină și de conduită în care s-au format numeroase generații de elevi. S-au distins personalități ale tuturor domeniilor de activitate în societatea românească. În acest lăcaș de spiritualitate, generații succesive au luat contact cu elemente fundamentale ale civilizației și culturii.

Elevul Mancaș Ioan a avut foarte buni profesori și nu știm dacă a reușit să le mulțumească vreodată cât ar fi vrut. Unii nu mai sunt, alții trăiesc încă. Dirigintele său din liceu, profesorul Alexandru Craus, i-a predat geografia, fiind un om remarcabil. În fiecare vară organiza, timp de o lună, turul României. Călătoreau în vagoane de dormit. În felul acesta, în perioada liceului, a avut ocazia să călătorească prin toate colțurile țării. Fiind copil de ceferist, a călătorit alături de mama sa foarte mult. Se urcau în tren și se plimbau prin toată țara. În afară de călătoriile atât de fascinante ale tinereții sale, a mai avut o satisfacție din acea perioadă, a fost sportiv de performanță. A practicat toate sporturile care se puteau face într-un oraș ca Bârladul: rugby, baschet, handbal.

În clasa a XII-a A, a anului școlar 1969-1970, a avut ca dirigintă pe profesoara de limba latină, doamna Silvia Liescu. Au absolvit atunci toți cei 33 de elevi, dintre care 23 de fete și 10 băieți, fetele având o majoritate de două treimi față de o treime băieți. Ioan (Nelu) era de o inteligență deosebită, dublată de o admirabilă conștiințiozitate, fapt ce a dus la terminarea claselor liceale cu note maxime. Urbea natală îi oferise toate condițiile, de la prima clasă primară și până la obținerea diplomei de bacalaureat.

În toamna anului 1970, în urma examenului de admitere a fost declarat reușit și admis ca student la Facultatea de Istorie-Filosofie, specialitatea istorie, din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Edificiul Universității vechi a avut o arhitectură caracteristică secolului al XVIII-lea. A fost reședința domnească a lui Alexandru Calimachi (1795-1799). Refăcut în 1848. A fost sediul universității între anii 1860-1897. În 1860 odată cu

transformarea Academiei Mihăilene în Universitate, în această clădire urma să fie instalată universitatea, Biblioteca Națională, muzeul de pictură și imprimeria statului. Devenită neîncăpătoare, în 1891 s-a construit un alt local pentru universitate, vechiul local rămânând facultății de medicină. Din anul 1963 clădirea a adăpostit Filiala Iași a Academiei R.S. România.

Edificiul Universității a fost ridicat între anii 1893-1897 după planurile arhitectului Louis Le Blanc, continuat și dezvoltat în al treilea deceniu al secolului al XX-lea, reprezentată de către Academia Mihăileană. În cadrul Universității au profesat cărturari, savanți care au ridicat renumele Iașului pe culmi înalte: Grigore Cobălcescu, Petru Poni, Petre Bogdan, I. Cantacuzino, A.D. Xenopol, V. Conta, Al. Philippide, Garabet Ibrăileanu, Petre Andrei, D. Pompei, Al. Myller. Perioade însemnate au predat la catedrele universității Mihail Ralea, George Călinescu, Iorgu Iordan ș.a.

„(...) chiar de la întemeierea ei, Universitatea din Iași a simțit nevoia de a se încadra în istorie, de a-și însuși spiritul istoriei pentru a-și aprofunda specificul și a răspunde mai eficient funcțiilor sale” (Gheorghe Platon). Anterior fundării ca primă instituție superioară în România (26 octombrie 1860) în Țara Moldovei au existat mai multe inițiative domnești, care pot fi considerate revelatoare pentru spiritul creator din acest spațiu românesc: 1563 – înființarea, la Cotnari, a „Școlii Latine” a lui Despot-Vodă; 1640 – înființarea „Colegiului de la mănăstirea Trei Ierarhi” din Iași – inițiativă a domnului Vasile Lupu; 1714 – înființarea „Academiei Domnești” din Iași; 1835 – fondarea de către Mihail Sturdza a „Academiei Mihăilene”, precursoarea Universității din Iași.

La distanță de 150 de ani, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași se dovedea a fi o instituție modernă, recunoscută, atât pe plan național, cât, mai ales, pe plan internațional. Cu cei peste 40.000 de studenți și 845 de cadre didactice, universitatea ieșeană deține o carte de vizită impresionantă: 15 facultăți, colaborări cu peste 250 de universități din străinătate, peste 400 de proiecte naționale și internaționale, prin intermediul a 25 de centre de cercetare și de excelență, ale căror rezultate sunt prezentate în aproximativ 240 de articole publicate în reviste de prestigiu.

Membrii celor două catedre – de istoria României și istorie universală – au căutat să-și axeze cercetările pe aspecte majore, contribuind la elucidarea unor probleme legate de istoria economică și social-politică a țării, de istoria Moldovei sau a orașului Iași.

În domeniul istoriei vechi și al arheologiei, colectivul condus de prof. dr. doc. Mircea Petrescu-Dâmbovița a urmărit, prin prospecțiunile și săpăturile arheologice efectuate în Moldova, cunoașterea temeinică a diferitelor etape ale dezvoltării societății omenești, de pe teritoriul României.

Prin cercetările efectuate de conf. Nicolae Gostar, bazate pe texte, inscripții, material arheologic, numismatic și paleografic, s-a ajuns la lămurirea unor probleme importante pentru istoria triburilor dacice și a relațiilor acestora cu orașele grecești de pe litoralul românesc al Mării Negre, precum și a stăpânirii romane de la Dunărea de Jos. Astfel, a adus contribuții valoroase cu privire la relațiile economice ale grecilor cu triburile getice și bastarnice de pe teritoriul Moldovei, cu privire la așezările rurale (vici) din Dobrogea, cultura romană etc. S-a ocupat de caracterul luptei populației autohtone împotriva stăpânirii romane, de istoria dacilor liberi, în special cei

așezați în Moldova, de relațiile lor cu celții și de cucerirea romană în partea de sud a Moldovei.

Istoricii care s-au ocupat de epoca feudală au elaborat și publicat numeroase studii de certă valoare. Prof. dr. C. Cihodaru, în fruntea unui colectiv de cercetători de la Institutul de istorie și arheologie, a trecut la studierea și prezentarea sub formă de monografii a vechilor instituții feudale din Moldova. S-au adus și unele contribuții însemnate privind istoria politică, istoria socială și economică (V. Neamțu). Specialiștii în istorie medie universală au publicat lucrări interesante al căror autor a fost prof. dr. Ilie Grămadă.

Istoricii care s-au ocupat de evenimentele epocii moderne românești sau universale au beneficiat de experiența și îndrumările prof. dr. Dumitru Berlescu, șeful Catedrei de istorie universală. Subliniem, de pildă, activitatea meritorie a conf. dr. Gh. Platon care a întocmit monografiile de ținută. O atenție deosebită s-a acordat vieții politice interne românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, legislației agrare, luptei naționale a românilor din Transilvania împotriva regimului dualist austro-ungar (V. Russu), legislației muncitorești elaborată la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea (dr. D.D. Rusu).

Merită a fi relevată activitatea unor cadre didactice pentru elucidarea poziției României în problema strămtorilor (I. Seftiu), în problema reparațiilor (conf. dr. E. Bold) sau a Dunării (D. Boțescu), în poziția României față de „acordul” de la München (prof. dr. J. Benditer). Astfel, s-a avut în vedere istoriografia română în epoca modernă și rolul ei social-politic (V. Cristian), elemente umaniste în istoriografia română (I. Baltă), domnia lui Mihai Viteazu în istoriografia română până la desăvârșirea unității de stat (I. Toderașcu), literatura referitoare la situația politică internă din anii 1918-1921 (I. Agrigoroaie). Cadrele didactice de la cele două catedre de istorie au îndeplinit o sarcină de mare importanță, redactând și multiplicând cursuri universitare pentru studenți. Școala istorică ieșeană s-a preocupat de valorificarea critică a istoriografiei românești.

Studii: Facultatea de istorie-filosofie, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, promoția 1974.

Profesia și locul de muncă: profesor, Directorul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare”.

Specializări: muzeologie, management cultural cu diplomă de absolvire a Comunității europene, Danemarca, 1994.

Activitatea profesională:

- 1974-1980, muzeograf al Muzeului Județean Vaslui;

- 1980-1988, inspector la Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Vaslui pentru muzee, artă și biblioteci;

- 1988-1991, directorul Întreprinderii Cinematografice a județului Vaslui;

- 1991-1997, consilier teritorial șef al Inspectoratului pentru cultură al județului Vaslui;

- 1998-2007, directorul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

- 2007-2008, viceprimar al municipiului Vaslui;

- 2008 – 29 martie 2011, directorul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

În perioada menționată a contribuit în mod hotărâtor la înființarea instituției pe care a condus-o până la încetarea din viață, realizarea tematicii expoziției de bază a muzeului județean și muzeului municipal Huși, a

coordonat activitatea instituțiilor de care a răspuns organizând manifestări științifice cu caracter permanent, a inițiat și publicat revista „Acta Moldaviae Meridionalis” din 1979, lucrare care astăzi se află la al 30-lea volum și din 1976, organizând cu regularitate direct și indirect sesiunea cu același generic, a mai elaborat și publicat o serie cuprinzătoare de studii și articole. În presa locală și centrală a inserat câteva zeci de contribuții referitoare la viațile și creațiile unor personalități originare din Moldova.

Între realizările speciale cunoscute în județul Vaslui și în țară nominalizăm Festivalul umorului „Constantin Tănase” (organizator principal la peste 12 ediții), Colocviul regizorilor de teatru organizat la Vaslui și Bârlad, manifestările „Fii ai acestor meleaguri”, „Săptămâna artelor” organizată trimestrial timp de un deceniu în municipiul Vaslui, Festivalul internațional de folclor „Hora din străbuni” cu participare masivă la două ediții după 1990.

Un alt element, demn de menționat, este cel al realizării permanente de peste 20 de ani unor expoziții de artă și cu tematică istorică, prin care s-au valorificat cele mai importante evenimente și personalități ale culturii și spiritualității noastre. Enumerarea lor ar însemna prea mult pentru acest spațiu restrâns.

A participat la numeroase sesiuni și colocvii științifice cu tematică istorică și de patrimoniu, studiile și comunicările fiind publicate în revistele de specialitate ale muzeelor din Vaslui, Bârlad, Huși, Bacău, Suceava, Iași și Revista muzeelor din România. La acestea putem adăuga mai multe zeci de articole apărute în presa locală și centrală, cuprinzând în marea lor majoritate din istoria națională, problematici culturale.

În ultima perioadă a publicat în colaborare cu profesorul Liviu Marghitan „Academicieni români născuți în județul Vaslui” și „Academicienii Iașilor” și cu profesor doctor Nicolae Ionescu, „Contribuția județului Vaslui la războiul pentru independența de stat a României”, prima lucrare dedicată celor 140 de ani de la înființarea Academiei Române 1866, a doua, celor 130 de ani de la cucerirea Independenței României.

În perioada 1995-1997 a susținut examenele pentru teza de doctorat „Integrarea culturală a Basarabiei, 1918-1940” la profesorul universitar doctor Ion Agrigoroaie.

În anul 2007 profesorul Ioan Mancaș a fost ales membru titular în Divizia Istoria Științei (Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române).

A fost o prezență activă în viața culturală a județului Vaslui.

Inima cunoscutului istoric și om de cultură Ioan Mancaș a încetat să mai bată, marți, 29 martie 2011, dimineață, la ora 9.30, după o suferință îndelungată. Prieteni, apropiați, colaboratori, cu toții au fost în doliu, într-un moment pentru cultura vasluiană. A murit un mare om și un caracter cum rar găsești pe acest Pământ. Cu o ironie fină, de multe ori greu de înțeles de cei din jur, Mancaș reușea să se adreseze tuturor cunoscuților și prietenilor cu bunătate și înțelepciune. Cultura vasluiană este mai săracă. A fost înmormântat la Vaslui, sâmbătă, la prânz, în orașul în care, timp de 36 de ani, a lucrat și a cunoscut cele mai mari satisfacții profesionale. Prin plecarea sa, Ioan Mancaș lasă în urmă o zestre culturală de excepție, lăsându-și amprenta asupra Muzeului Județean „Ștefan cel Mare”, în care a lucrat încă de la înființare și l-a condus în ultimii 13 ani.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!

Profesorul și animatorul cultural...

Nicolae IONESCU

In memoriam - IOAN MANCAȘ

Dispariția din viața publică în primăvara acestui an a valorosului profesor și animator cultural, Ioan Mancaș, lasă un imens gol în inimile celor care l-au cunoscut. Absolvent al Facultății de Istorie a Universității din Iași, promoția 1974, Ioan Mancaș a fost conducător al mai multor instituții de cultură din județul Vaslui. Ca cercetător și muzeograf, s-a supus disciplinei și regulilor „Școlii istorice”, din Iași pe care a reprezentat-o cu cinste. Cei peste 35 de ani de activitate pe tărâmul muzei Clio l-au situat pe o poziție inconfundabilă, pe care și-a clădit-o cu seriozitate, spirit de răspundere și inteligență.

Și-a consacrat activitatea, îndeosebi, cercetării din domeniul culturii și istoriei locale. A desfășurat ample investigații științifice ca muzeograf la Muzeul Județean Vaslui, îndeosebi asupra perioadei moderne și contemporane, cu rezultate remarcabile asupra contribuției vasluienilor la războiul de independență din 1877 și la cel de-al doilea război mondial. A fost membru fondator al acestei instituții, fiind un apropiat colaborator al familiei Popescu care a întemeiat muzeul județean cu sprijinul regretatului Iulian Antonescu de la Ministerul Culturii.

A scris studii, articole și cărți apărute în publicații din țară și străinătate. Ca cercetător și publicist, a trebuit să ofere răspunsuri în acord cu adevărul istoric și deontologia profesională. Spirit reflexiv, echilibrat, ocolind cu prudență și inteligență capcanele ideologice, prin cercetări de durată, cu migală întreprinse, a oferit răspunsuri care-l onorează și-i cinstesc profesiunea. Această viziune, unitară, neviciată asupra istoriei, înlătură interpretările tendențioase, triumfaliste, punând accentul pe latura practică, pragmatică în acord cu realitatea.

Analist lucid, lipsit de prejudecăți, căutând, mereu, să descopere, cu inteligență și simț al istoriei, cauzele și implicațiile evenimentelor, valoarea lor, profesorul Ioan Mancaș a prezentat comunicări la conferințe științifice în țară și a reprezentat județul Vaslui cu diferite formații artistice în străinătate. A fost preocupat de realizarea unor monografii științifice asupra unor personalități de pe meleagurile vasluiene, îndeosebi despre membrii Academiei Române, originari din județele Vaslui și Iași, în colaborare cu istoricul arădean, Liviu Mărghitan. A fost membru titular al Diviziei de Istorie și Tehnica Științei din

cadru Academiei Române și a avut o contribuție importantă în organizarea Festivalului Umorului “Constantin Tănase” pe aceste meleaguri.

Investigațiile lui Ioan Mancaș pe diferite teme de artă și cultură sunt expresia unor substanțiale trăsături ce a caracterizat școala ieșeană: profunzimea în reliefarea relațiilor cauzale, sobrietatea în expresie, responsabilitatea aprecierilor. Sprijinit pe analiza lucidă a faptelor istorice, articolele sale oferă răspunsuri echilibrate multor probleme care frământă spiritele timpului nostru.

Istoricul Ioan Mancaș a onorat cultura din acest spațiu civilizație, în funcțiile pe care le-a deținut la Muzeul Județean, la Întreprinderea Județeană de Cinematografie sau în domeniul valorificării tradițiilor locale din Vaslui.

Acum când profesorul și istoricul a trecut în lumea celor drepti, ne-au rămas amintirile. Dar nu de orice fel. Ci pline de bogăție și semnificații, ca viața pe care a dus-o și faptele pe care le-a săvârșit!. A fost deschizător de drumuri în domeniul artei, istoriei și culturii vasluiene, fiind un excelent organizator.

A cultivat relații de prietenie cu numeroase personalități ale vieții culturale contemporane ca: Valentin Silvestru, Gh. Buzatu, Ștefan Popa Popas, Valentin Ciucă, Ion Agrigoroaiei, Th. Codreanu, Th. Pracsiiu etc...

Pentru noi, profesorul Ioan Mancaș, a fost un model de urmat în activitatea muzeală și științifică. Era o personalitate dinamică, plină de inițiativă care dovedea că posedă informații istorice profunde, fiind dedicat muzeului și valorilor tradiționale locale. Sub conducerea sa, Muzeul Județean a editat Anuarul *Acta Moldaviae Meridionalis*—publicație de ținută cu colaboratori de prestigiu. A vernisat numeroase expoziții pe diferite teme culturale în sala ARTA a muzeului, modernizată cu sprijinul autorităților locale, la inițiativa sa.

A fost un om distins, care a prețuit munca și a știut să aprecieze strădaniile colaboratorilor săi. A avut o contribuție importantă în promovarea spiritualității vasluiene, punându-și amprenta asupra acesteia timp de câteva decenii. Personalitatea sa, inconfundabilă, va rămâne etern în memoria colegilor, a celor ce l-au cunoscut, față de care a manifestat o generozitate deosebită. La capătul acestor rânduri, ne închinăm în fața amintirii sale și spunem ca strămoșii noștri, *Sit terra levis*.

Noi situri arheologice descoperite în comuna Zorleni, județul Vaslui

Marin ROTARU, Cristian ONEL,
Laurențiu URSACHI

Cercetările arheologice de suprafață realizate în această primăvară în comuna Zorleni s-au axat pe investigarea unui sit arheologic identificat în anul 2009. Perieghezele efectuate au dus la descoperirea unui sit nou, situat pe același teritoriu al satului Popeni, com. Zorleni.

La est de Cantonul Silvic situat pe Valea „Puturoasa”, la sud-vest de satul Popeni, în apropierea unui izvor, s-a descoperit o așezare din secolele VIII-XI¹. S-au recoltat fragmente ceramice de culoare roșcată-cărămizie și roșcată-gălbuie (fig.1/1-4), care au în compoziție cioburi pisate ca degresant, iar ca ornament linii orizontale și oblice incizate, dar și fragmente de culoare cenușie și gălbuie de bună calitate, ornamentate cu linii orizontale și vălurite (fig.1/ 5,7). Tot de aici

provine și o cute pentru ascuțit cuțitele și străpungătoarele (fig.1/6).

Pe stânga șoselei Murgeni-Popeni la circa 500 m est de marginea satului Popeni, între șosea și malul drept al pârâului Zorleni, în continuarea unei așezări atribuite perioadei La Tène², pe o distanță de circa 400 de m spre est, s-au recoltat fragmente ceramice din secolul IV p.Hr. (fig. 1/8)³.

Note:

1. Așezarea a fost identificată în cursul unei periegheze efectuate în anul 2009.
2. Ghenuță Coman, „Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui”, București, 1980, p. 285, LXXV.18
3. Materialul arheologic recoltat se află la „Muzeul Vasile Pârvan” din Bârlad

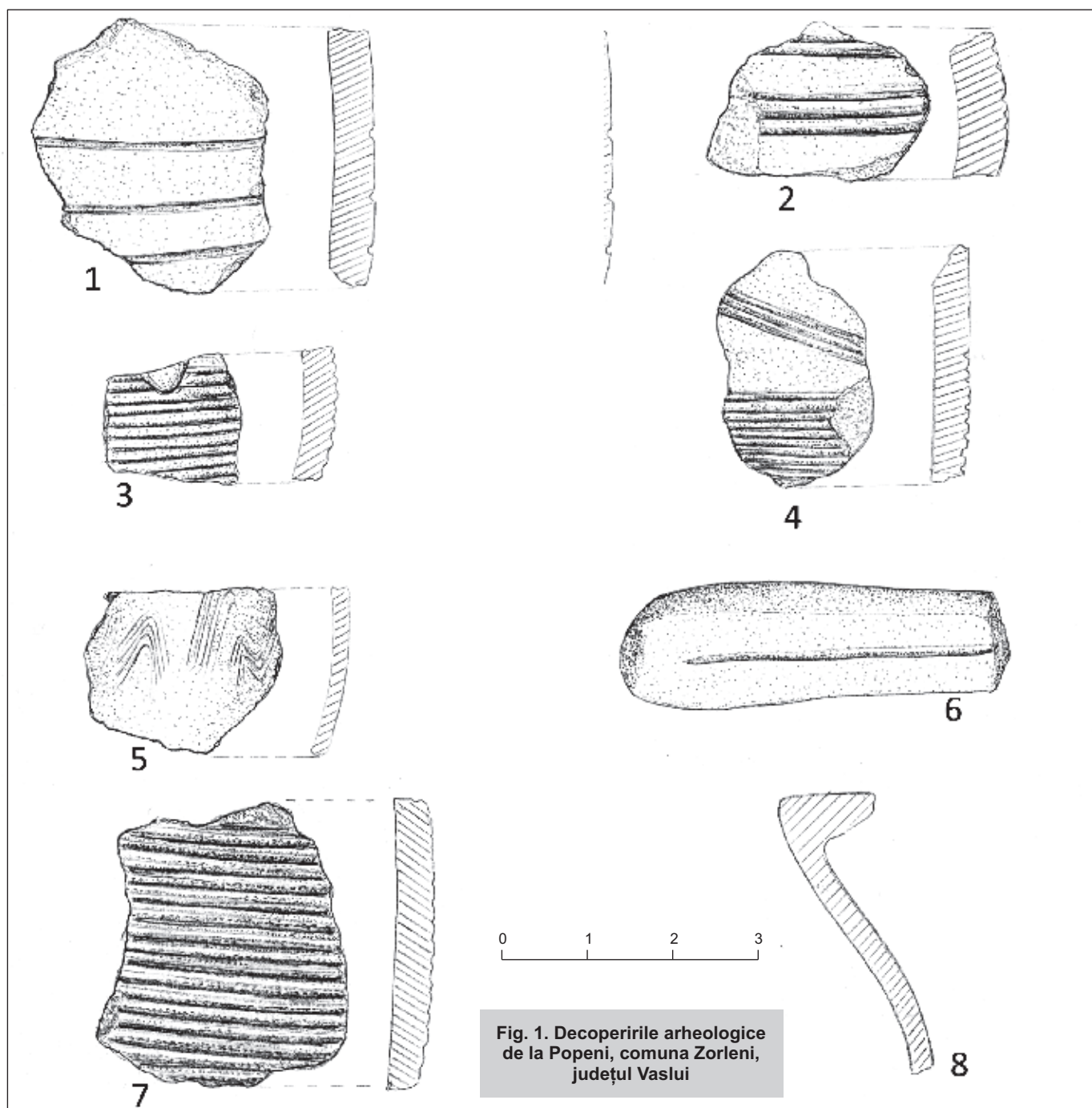

Fig. 1. Decoperirile arheologice de la Popeni, comuna Zorleni, județul Vaslui

Armindenul (1 mai)

Dan RAVARU

Armindenul este poate cea mai complexă sărbătoare din calendarul popular al românilor, întrunind multiple semnificații, reprezentate în registre diferențiate: dendrolatrie, cronologie, creștinism, păstorit, agricultură. De asemenea, semnificațiile sale se interferează cu cele ale altor sărbători populare, cum ar fi Sângeorzul, Gheorghie cel verde, Rusalii etc.

Originea denumirii a stârnit controverse între pasionații de etimologii, rezonanța sa ciudată favorizând ipoteze amatoristice privind o presupusă sorginte traco-daco-getică. Adevărul era însă mult mai simplu: în calendarul ortodox, pe 1 mai se înscrie ziua Sfântului Proroc Ieremia. Și, din păcate, ortodoxia noastră fiind tributară multe secole slavonismului, i s-a spus „Iremiiu dini” (ziua lui Ieremia), ceea ce, trecând prin cuvintele transformării fonetice, a devenit „Arminden”.

Este vorba de prorocul Ieremia, unul dintre cei mai mari profeți din Biblie, autorul „Ieremiadelor”, pagini atât de impresionante, în care se regăsesc florii trăirilor sacre dar și imagini artistice cutremurătoare, zugrăvind în culori tari nenorocirile îndurate de poporul lui Israel. În *Viețile sfinților* de Al. Lascarov-Moldoveanu sunt redată toate împrejurările istorice în care a trăit și a acționat prorocul Ieremia, glasul său răsunând muștrător asupra regilor poporului evreu, incapabili să-și salveze supușii aflați sub amenințarea dublă a faraonului egiptean Nechao și a regelui babilonian Nabucodonosor. Autorul cărții evoca prețuirea care i s-a acordat lui Ieremia după sfârșitul său crud și meritul de a fi prevăzător apariția creștinismului: „Sfârșitul sfântului proroc a fost mucenicesc. Prorocind că împăratul Babilonului va veni să pedepsească poporul pentru plecarea în Egipt, iudeii s-au mâniat foarte tare asupra lui și l-au ucis cu pietre... După mulți ani, cinstitele lui moaște au fost aduse cu mare slăvire de către Alexandru împăratul Macedoniei, în cetatea Alexandriei și le-a așezat în locul zis Tetrafel. Sfântul Proroc Ieremia a mai prorocit în vremea vieții sale despre Mântuitorul Christos și despre venirea în Egipt a Maicii Fecioare Preacurate”. Spre deosebire de Bunavestire, de exemplu, între sărbătoarea populară de la 1 mai, Armindenul, și Sfântul Ieremia nu se întrevide vreo legătură, afară de acordarea numelui. Suprapunerea creștinismului peste vechea manifestare păgână, marcând trecerea la miezul primăverii, se dovedește pur formală. Ion Ghinoiu explică prezența ramurilor verzi la Arminden printr-o tradiție care ar data încă de la începuturile creștinismului: atunci când Irod, temându-se de profețiile referitoare la Christos, a început să ucidă pruncii, a marcat cu o ramură verde locul în care ajunsese cu exterminarea; noaptea însă, oamenii au pus ramuri verzi peste tot, derutându-l total pe regele ucigaș. Desigur, tradiția provine din creștinismul popular, în Evanghelii nu este semnalat un astfel de episod.

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, cuvântul „Arminden” include două sensuri: 1. Numele popular al zilei de 1 mai (considerată început al primăverii), sărbătoare populară de primăvară, ținută la 1 mai; 2. Pom cu crengile verzi care se pun în ziua de 1 mai la poartă, ușă sau ferestrele casei.

Ioan Taloș pleacă de la definiția de mai sus, înțelegând-o cu noi sensuri. În această zi nu se lucrează nici acasă, nici la câmp, pentru ca cerealele să fie ferite de furtuni și de grindină. Autorul distinge două arii pe teritoriul românesc, având în vedere modul în care este marcat și sărbătorit Armindenul. În Transilvania și Banat, țărani înfig în pământ un copac (fag, stejar, salcie, arțar etc.) în fața caselor unde sunt fete de măritat. Crengile acestuia sunt tăiate până la vârf, ele se vestejesc, dar trunchiul uscat rămâne pe loc până la următoarea recoltă de grâu. Din lemnul lui se face apoi foc în cuptor pentru coacerea pâinii din noua recoltă. Fiecare familie împodobește intrările caselor cu crengi verzi. Atât copacul cât și crengile se numesc Arminden.

În Moldova și Muntenia, prin același cuvânt se înțelege în primul rând o petrecere, o „ieșire” la iarbă verde, se frige carne de miel, se bea vin roșu sau rachiu cu pelin, întrucât se crede că acestea ar înnoi sângele. La petrecere sunt aduși lăutari, se fac

urări reciproce și rostogoliri din iarbă, peste tot domnește o atmosferă de veselie, de bună dispoziție. La întoarcerea acasă se aduce pelin și liliac.

Adăugăm la cele de mai sus două mărturii din Basarabia, citate după lucrarea *Folclor din părțile Ialovenilor*, de Ludmila Romanciuc-Dutcovschi: „La 1 mai se pune o creangă de fag, salcie sau stejar la streșina casei sau la un stâlp al prispei. Și se lasă până la grâul cel nou când pentru prima oară în anul acela se coace pâine din grâu nou, atunci se aprinde cuptorul cu creanga aceasta. Se crede că făcând astfel, toți ai casei, mâncând pâine, vor fi sănătoși anul întreg. Când mănânci prima oară pâine nouă, mai întâi îți faci cruce și apoi spui „Tatăl nostru”, apoi deasupra pâinii faci cu cuțitul semnul crucii și tai feliile. Când o duci la gură zici: Pâine nouă în gură veche”. După cum vedem, există înrudiri cu Transilvania în esență, deosebirile fiind doar exterioare (crengi în loc de copac). A doua mărturie: „La 1 mai, în zorii zilei, până a răsări soarele, fetele mari se spală cu roua din flori de măr sau liliac, zicând: „Să fiu frumoasă ca floarea de măr (liliac)/ Să-i plac lui...”. Se crede că astfel flăcăul îndrăgjit te dorește mai tare. Cu rouă din flori de măr se spală la 1 mai oamenii de toate vârstele, pentru a fi sănătoși.

Petre V. Ștefănuță, în lucrarea monografică *Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos*, menționează că „Ziua de 1 mai se serbează, însă nu-i cunoscută sub numele de «Arminden». În această zi se bea rachiu cu pelin și vin, ca să se înnoiască sângele”.

Ioan Taloș amintește și el de spălătul în zori cu rouă, la care adaugă alte obiceiuri, lovitul vacii cu un sac în care se află un ghem, pentru ca acesta să simtă nevoia să se împerecheze; acum este bine să fie semănată fasolea și castraveții. Legenda creștină prezentată de Ion Ghinoiu este însoțită de o alta, considerată mai răspândită. Dușmanii care îl urmăresc pe Iisus au aflat de la un păgân în ce casă se adăpostise acesta pentru noapte. Pentru a recunoaște a doua zi casa, au înfipt un copac în fața ei. Dar, spre mirarea lor, a doua zi au văzut câte un copac înfipt în fața fiecărei case, astfel că Iisus nu a mai putut fi prins. De aici obiceiul pomului, înlocuit uneori cu ramuri verzi.

Systematizând mulțimea credințelor și grupând semnificațiile posibile, Ion Ghinoiu își concentrează cercetările asupra a trei interpretări esențiale ale sărbătorii. Armindenul ar fi în primul rând amintirea cultului unui zeu al vegetației, cu puteri apotropaice asupra vitelor, cailor. Obiceiurile practicate de Arminden au tocmai acest rol, protejând toate intrările în curți și în case, în adăpostul vitelor, de forțele spiritelor malefice. Prăjina cu ramuri verzi în vârf sau pomul împodobit cu flori și spice de grâu se înfige în aceleași scopuri apotropaice (de ocrotire) și la marginea ogoarelor, pe pășuni, la stâni. Același rol îl jucău și petrecerile la iarbă verde sau la pădure. Autorul citează și versuri care ilustrează starea de spirit a celor care sărbătoresc Armindenul: „Frunză verde de pelin/ Iată-ne la Arminden/ Beau mesenii și mănâncă/ Și de ciumă nu li-e frică”. Acest tablou îl întâlnim frecvent în literatură, să-i amintim numai pe Anton Pann, Ion Ghica, Caragiale. Armindenul însoțitor ca reprezentare al sărbătorii mai este numit și Pom de mai.

Prin Arminden, mai putem înțelege și divinitatea în sine din trecut, acel zeu al vegetației din *illo tempore*, după expresia lui Mircea Eliade, referitoare la vremurile de demult. Această divizare, cu reprezentările concrete amintite mai sus, participă la ceea ce numim dendrolatrie, respectiv cultul arborilor, al plantelor, al vegetației în general.

Este un cult universal întâlnit în mitologiile tuturor popoarelor, cunoscând însă cea mai mare răspândire în Europa. Fenomenul a fost studiat și perpetuat cu minuțiozitate în magistrala sa lucrare *Creanga de aur*. De către James George Frazer. Parcurgând literatura de specialitate și rezultatele cercetărilor de teren, autorul schițează un tablou general care, citat *in extenso* mai jos, conturează o imagine în care satele românești tradiționale se încadrează pe deplin: „Din analiza însușirilor binefăcătoare atribuite de obicei spiritelor arborilor este ușor de înțeles motivul pentru care

datini ca Armindenul sau „stâlpul” lunii mai au jucat atât de mare și au fost atât de răspândite în sărbătorile populare ale țăranilor europeni. Primăvara sau la începutul verii, sau chiar la solstițiul de vară exista și mai există și acum în unele părți ale Europei obiceiul să mergi în pădure, să tai un arbore și să-l aduci în sat unde va fi pus în pământ în mijlocul veseliei generale sau oamenii taie crengi din pădure și le pun pe fiecare gard. Scopul acestor obiceiuri este de a duce acasă, în sat, binefacerile pe care spiritul arborelui are puterea să le acorde. De aici obiceiul, respectat în unele locuri, de a sădi un arminden în fața fiecărei case sau de a purta armindenul satului din poartă în poartă, pentru ca toate căminele să-și poată primi partea din aceste binefaceri”.

Deși despre România, datorită impedimentelor lingvistice, Frazer nu avea informații – numai despre Transilvania, dar în contextul politic de dinaintea primului război mondial – cele de mai sus ni se par extrem de familiare. La fel, și relatările sale despre felul în care este performat obiceiul la diferite popoare din Europa.

O scriere engleză din 1682 menționează că în ajun de 1 mai fiecare familie așază în fața casei o tufă verde cu flori galbene, iar în ținuturile în care se găsește mult lemn se aduc arbori înalți și zvelți, care se mențin verzi aproape tot anul. Sunt amintite mai multe ținuturi din Anglia, în ziua de 1 mai tinerii se sculau înainte zorilor, plecau la pădure cu muzica în frunte și suflând din corn, iar la răsăritul soarelui se întorcea în sat cu buchete și cununi de flori pentru împodobirea caselor. La întoarcere se intra și cu cântec: „Am hoinărit o noapte întreagă/ Și o bună parte din zi;/ Iar acum venind dinspre casă/ Aducem cu noi o veselă cunună./ Iată, că aducem o

veselă cunună./ Și ne oprim în fața porții voastre/ Este o mlădiță frumos înmugurită/ De mâna Domnului nostru zămislită”.

În mai multe zone din Franța, de 1 mai se colinda din casă în casă, colindătorii primeau daruri, și la rândul lor plantau copaci mici cu ramuri în fața gospodăriilor. Țăranii ruși tăiau din pădure un mestecăn tânăr și îl aduceau în sat înveșmântat în haine femeiești, împodobit cu panglici.

În Suedia, tinerii în ajunul zilei de 1 mai colindă cu câte un mănunchi de ramuri de mestecăn în mână cu scripcarul satului în frunte, fac urări de bine și rostesc rugăciuni, unde sunt bine primiți pun o ramură înfrunzită pe acoperișul casei. Tot în Suedia, la Stockholm, se pun în vânzare mii de „stâlpi de mai” (May Stinger), împodobiți cu flori, panglici, coji de ouă aurite. La fel se întâmplă în Germania unde, la 1 mai, se aduceau în sate brazi împodobiți. Frazer dă în continuare numeroase exemple de același gen, care cuprind întreaga arie a Europei cu uimitoare asemănări, incluzând ipoteze ale lui Gheorghe cel Verde, care, ca și la români, este asociat uneori cu sărbătoarea de la 1 mai.

Armindenul poate fi considerat pe drept cuvânt o adevărată sărbătoare a întregii Europe. Rădăcinile dendrolatriei își coboară profunzimea până în zorii umanității, în paleolitic. Identificarea existenței umane cu cea a arborelui este un loc comun în folclorul majorității popoarelor. Cele mai vechi măști de la serbările populare au fost și ele de natură vegetală.

În sufletele noastre, în adâncul zonelor arhetipale se păstrează, conștient sau inconștient, această adorare comună a vegetației și arborilor la fiecare 1 mai.

Cântecul gintei latine

Mircea COLOȘENCO

La începutul anului 1878, *Société pour l'Études des Langues Romanes* din Franța publica în *Revue des langues romanes* organizarea, la Montpellier, a concursului mișcării felibriene a poezilor provensali, care scriau în dialectul occitan, întru păstrarea acestuia și reînvierea literaturii provensale. Este vorba de mișcarea *Le Félibrige*, ce preluase vechile tradiții medievale, cu *Les jeux floraux* și *Les Cours d'amour*, create de celebra Clémence Isauré la 1490, reluate, ulterior, la 21 mai 1854, dar definitiv constituite, la 21 mai 1876, la Avignon, de Fr. Mistral și discipolii săi, sărbătorire ce continuă și în prezent.

Concursul avea mai multe secțiuni (filologie, proză, poezie) pe tema *Cântecul Latinului*, cu care prilej se acorda Marele Premiu, datorat lui Quintana y Combis, deputat în Cortesuri, constând într-o cupă simbolică de argint, celei mai bune poezii.

Vasile Alecsandri a aflat din presă despre acest concurs, hotărându-se să participe cu scopul de a prezenta o probă de limbă poetică română, ca dovadă de limbă neolatină, și mai puțin râvnind la premiu. Baronul Ch. de Tourtoulon, președintele manifestării, l-a invitat personal, la 3 mai 1878. Poetul a răspuns negativ printr-o telegramă expediată de fratele său Iancu. Totuși, după cum va

relata în memoriile sale Marie G. Bogdan (*Autrefois et aujourd'hui 1920-1923*, 1929, p.84), fiica poetului, acesta s-a răzgândit cu cinci zile înainte de termenul de predare a manuscrisului (15 mai) și cu douăzeci de minute înaintea plecării trenului din gara Mircești, expediind

Cântecul gintei latine, sub motoul *Apa trece, pietrele rămân*, lui Mihail Obedenaru-Gheorghide, agentul diplomatic al României în capitala Franței, care l-a predat personal

organizatorilor. În numele lor, Alphonse Roque-Perrier, secretarul comitetului, i-a trimis, la 19 mai 1878, următoarea telegramă: „*Jury composé de Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru et Ascoli vous decerne le prix du chant latin. Vous attendons.*” / „Juriul compus din Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru și Ascoli v-a decernat în unanimitate premiul cântecului latin. Vă așteptăm.” / Trei zile mai târziu, Albert de Quintana y Combis, fondatorul și președintele grupării felibriene, i-a expediat și el o telegramă entuziastă: „*Recevez avec mes félicitations cordiales les vœux que nous formons pour la Roumanie. Vous qui êtes un grand poète, veuillez être l'écho des sympathies des poètes latins réunis à Montpellier.*” / „Primiți, împreună cu felicitările mele cordiale, urările pe care le facem României. Dumneavoastră, care sunteți un mare poet, binevoiti să fiți eoul poezilor latini reuniți la Montpellier”.

Cântecul gintei latine a fost tradus în limbile franceză și italiană și pus pe note de compozitorul Filippo Marchetti, chiar în timpul concursului.

Vestea s-a răspândit în întreaga lume, premiarea fiind interpretată ca un omagiu adus poporului român care, deși departe de Roma, și-a păstrat, timp de două milenii, identitatea și tradițiile latine,

iar în 1878 dobândise victoria independenței în războiul turco-ruso-român.

Poetul i-a răspuns lui Quintana, mulțumindu-i cu amabilitate: „Îndreptându-și prețioasa simpatie asupra țării mele, *Societatea limbilor romane* mi-a făcut și mai scumpă pronunțarea sa în favoarea mea. Binevoii a fi interpretul acelorași sentimente pe lângă confracții latini și personal să primiți sincerele mele mulțumiri”. Totodată, i-a adresat lui Frédéric Mistral, bardul provensal, o scrisoare plină de recunoștință. De-abia în 1882, Vasile Alecsandri îi va cunoaște personal, cu ocazia următorului concurs, ținut din patru în patru ani, fiind primit ca un oaspete de vază. Vizita s-a sedimentat în amintirea localnicilor, Elena Văcărescu subliniind acest fapt cinci decenii mai târziu, în 1927: „Pretutindeni, la Avignon, la Toulon, la Marsilia, numele bardului de la Mircești m-a întâmpinat ca semn de bună

venire...”

Ceea ce trebuie adăugat este faptul că, la concursul din 1878, au mai participat cu poezii alți doi români, o persoană din Târgu-Mureș, rămasă anonimă, și dr. Romulus Scriban, din Galați, care, de asemenea, nu a fost identificat de istoria literară.

Cântul gintei latine

Latina gintă e regină
Între alle lumii ginte mari.
Ea pörtă'n frunte o stea divină
Lucind din timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreptă pașii sei
Ea merge'n capul altor ginte
Vernd lumina'n urma ei.

Latina gintă'i o vergină
Cu farmec dulce, răpitor.
Străinu'n fațiă'i se încină
Și pe genunchi cade cu dor,
Frumoșa, vie, zîmbitoare,

Sub cer senin, în aer cald,
Ea se miréză'n splendid sóre,
Se scald'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De alle pământului comori,
Și mult voios ea le împarte
Cu celle-l-alte a ei surori.
Dar e terriblé'n mânia
Când brațul ei liberator
Lovesce'n cruda tiranie,
Se luptă pentru al seu onor.

La diua cea de judecată
Când, fațiă'n cer cu Domnul sânt,
Latina gintă a fi'ntrebată:
„Ce a făcut pe acest pământfi”
Ea va respunde sus și tare:
„O! Dómné, 'n lume cât am stat,
În ochii sei plini de admiraire,
Pe tine te am represintat!”

Mircești, 1878

Le chant de la race latine

La race latine est la reine
Des grandes races d'ici bas;
Au front elle porte, sereine
Un astre aux éternels éclats.
Son destin en avant la jette
Sur le chemin de la grandeur,
Des peuples elle marche en tete
Les éclairant de sa splendeur.

La race latine est encore
La vierge au front charmant et doux
L'étranger qui la voit l'adore
En s'inclinant a deux genoux.
Sous l'azur plein d'haleines chaudes
La belle au sourire vermeil,
Que baigne une mer d'emerandes
A pour miroir son grand soleil.

La race latine, en partage,
A les trésors universels
Qu'avec ses so urs elle partage
Dans ses élans tout fraternells
Pourtant terrible est sa furie,
Quand, de son bras libérateur,
Brisant la dure tyrannie,
Elle lutte pour son bonheur !

Au jour de justice divine,
Lorsqu'au ciel le Dieu tout puissant
Demandera : « Race latine
Qu'as tu fait sur terre, en passant ? »
Elle repondra toute fiere :
– « Tand que j'ai la – bas existé,
Aux yeux étonnés de la Terre
Seigneur ! je t'ai représenté ! »

Trad. în franceză de Aug. Clevel,
21 mai 1878

Il canto della razza latina

Prima fra tutti i popoli
Sta la latina gente,
Regina Ell' e; da secoli
Un astro il piu fulgente
La cinge il fronte, e nobile
Dall' Orto all' Occidente
Versa una luce vivida
Sull' arme che lascio.

E incantatrice vergine
La stirpe di Quirino,
Fro lo straniero attonito
Prostrare in uno inchino:
Bella, vivace ed ilare
Nell' aer su o divino,
Si scaldia in sole splendido,
Mar di smeraldo Ell' a.

Latina gente e florida
D'ogni del suol ricchezza,
Che ale Sorelle provvida
Largisce con gajezza:
Ma e nel furor terribile
La tirannia disprezza,
Ed arma il braccio vindice
Quand il suo onor lu vuo.

E allora, nel giorno ultimo
Che ai popoli e serbato,
L' Astipite de Lazio
Da Dio fia interrogato:
„Nel mondo in tanti secoli
Che fésti?” A me fu dato
– Rispondera – „tua immagine
Rappresentar cola.”

Trad. în italiană de Domenico Muti,
11 iunie 1878

Lou cant dou latin

Es reino la raço latino
Entre tóuti li grandi gent
A soun front trelusis divino
Uno estello, au traves di téms.
Lou destin l'endraio: elo, fiero,
Lou seguis d'un pas majestuos;
Di nacioun marcho copouliero,
Vejan sus si piado un lum blous.

Es uno viergo bello e misto,
Qu'enfado emé soun biais galant;
L'estrangié se cliuo a sa visto
E d'a geinoum toumbo, belant.
Alurado, courouso e gaio,
Dins l'er tébi, sout lou ceu clar,
Au souleu rajant se miraio
E choupo si ped dins la mar.

A sa part, qu'es la plus poulido,
De la terro e de si tresor;
S'uno sorre afamado crido,
Partajo em' elo de grand cor.
Mai e terriblo dins sa laquo,
Quand, piei, di tiran en tremour
Soun bras castigo li magagno,
O que lucho pör soun ounour.

Vengue un jour l'ouero soubeirano
Quand, amount, lou Dieu tres copnâut
Ié demandara; „Gént roumano,
Qu'as fa sus lou sou terrenau?”
Elo respoundra, d'un fier aire:
„Tant qu'istere sus terro, es ieu
Que, devans li pople amiraire,
T'ai representa, Segne Diéu!”

Trad. în provensală, de A. de Gagnaud,
martie 1885

Hymnus de la nazion latina

La latina sco regina
Meina las naziuns dil mund
Cun la stella schi divina,
Ch'ella porta sin siu frunt.
Ella marscha plein luschezia
Ordavun a las naziuns,
E sin via spir clarezia
Ras' en tuttas direcziuns.

La latin' ei ina fina
Dultscha giurna plein încont:
Avon ella, spert s'inclina
Mintga jester suspiront.
Ell' in rir migieivel spenda
Sut in cauld e clar azur,
E plascheivel seresplenda
En la mar plein terlischur.

La latina che domina
Sur tresors d'immens valzent,
Cun las soras part' adina
Quels tusors da cor bugient:
Mo terribl' ei greta sia,
Cu' la va en il combat
Cunter criua tirannia
Per honnur e libertat.

La latina zund regina
Tema muossa sin siu frunt
Cu'l Derschader examina
Ella a la fin dil mund
Ell' ad el lu fustig rispunda:
„Jeu, ch' il mund ha admirau,
Hai, o Segner, dign avunda
Tei sil mund representau!”

Trad. în rhaetoromană de Alphons
Tudor, ian.-febr. 1896

Estirpe latina

Estirpe rainha é a latina
Das que no mundo tem grandeza;
Na fronte porta estrela divina
Luzindo nos tempos com nobreza.
Em seu destino, ativa em frente
Os seus passos sempre encaminhando,
Vai adiante de qualquer gente
A sua volta luz espalhando.

Estirpe virgem é a latina,
Com doce encanto arrebatador;
A seus pés o estrangeiro se inclina
Ajoelhando de saudade e amor.
Formosa, viva e sorridente
Sob o céu sereno, quente ar,
Espelha-se no sol reluzente,
Banha-se no esmeraldino mar.

A latina estirpe em toda a parte
Tesouros tem e muita beleza
E tao alegremente ela reparte
Com as outras irmas a riqueza.
Mas é terrível em balentia
Quando o seu braço libertador
Luta com a crua tirania
Erguendo-se honrado e vencedor.

E quando no dio de Juízo
A esta estirpe for perguntado
Perante o Senhor no Paraíso
Sobre o que neste mundo há obrado,
Tornará alto com decisao:
„Enquanto, Senhor, no mundo andei
Seus olhos com admiração
A Tua glória representei!”

Trad. în portugheză de José Betancourt
Gonçalves, 1978

Canto al pueblo latino

La hermandad de naciones latinas,
luce hey entre los pueblos como una noble reina
que portara en la frente una estrella divina
ilustrando al orbe con su luz eterna.
A través de los siglos, su destino inmutable
marcha a la cabeza del mundo
dejando tras sus pasos una estela imborrable
de luminosa paz que avanza hacia el futuro.

La estirpe latina como una antigua diosa,
dulce y sonriente de arrebolado encanto,
bajo el cielo sereno refulge mas hennosa
y al espacio infinito ella extiende un abrazo.
En las luces del alba refleja su esplendor
y trabqzuka se bana en un mar de esmeraldas;
todos, ante su nombre, se inclinan con amor
y caen de hinojos a sus divinas plantas.

La comunidad de latinas gentes
con las otras hermanas generosa comparte
las riquezas del suelo, que heredó, ingentes;
pero, noble y generosa, su odio es implacable
cuando es agredida y lucha por su honor.
Levantando su brazo, libre y poderoso,
a los crueles tiranos golpea sin temor.

Y cuando llegue el día que, ante el Juez Divino,
su misión en la tierra le sea demandada,
la unidad de naciones de abolengo latino
responderá, entonces, con la frente muy alta:
„Oh Dios, tu gloria y nombre yo he representado
ante todos los ojos absortos y en suspenso.”

Trad. în spaniolă de Luis Hernan Ramirez,
1978

Gens latina

A.
Celebres inter terrae gentes
Tum dites... magnas, tum potentes
Latina gens adest Regina,
Cui insidet stella divina,
Quae luxit, lucet luce rara
Per secula omnino clara;
Voluntas eius est processus,
Elate suos regit gressus.
Est gestium dux ceterarum
Et vera lux orbis terrarum.

B.
Est virgo pura gens Latina,
Nam mansuetudine divina
Ac est praedita vi Circaeae...
Omnes dulces incantas ea.
Barbarus..., quo illa procedit
Lubens ei genua flectit.
Vivax est, pulchra et serena,
Nam rebus nullis est egena;
Puro sub coelo, in salubri.
Aëre et suave – olenti:
Imago illius refracta

Solis radiis, – ut intacta
Virgo – lavatur, ut divina
In aqua maris smaragdina.
C.
Latina gens est et opulens,
Multos thesauros possidens,
In quibus et eius sorores
Habent partes haud minores.
Tirannidem, si est fractura,
Et libertatem defensura,
Tunc est terribilis in ira,
Honestas eius exit pura.

D.
At in extrema illa die
Adsistens Deo de facie,
Interrogata Latina gens:
„Quid fecisti?” in terra vivens,
Illa respondebit sonore
Et alti-sono cum clangore:
„O, Dominte! donec in mundo,
In orbe terrarum rotundo,
Eterno pro verro pugnavi –
Devote Te representavi.”

Trad. în latină de Demetriu Fecete, iulie
1878

A latin népek dala

A latin nép dicső királynő
A föld nagy népei között;
Hord égi szikrát homlokán ő,
Ragyogva századok fölött.
És küldetése csak előre
Indítja büszkén lépteit;
A többi népek vezetője,
Nyomán, hol átmegy, fényt derít.

A latin népfaj hajadon lány,
Igaz, kedves báj-alak;
Az idegenek őt meglátván,
Hódolva térdet hajtanak.
Szép és vidám, mosolygó, tiszta,
Ege derült, a lég meleg;
A napban tükröződik vissza,
Smaragd tengerben fürdve meg.

A latin népnek jutott böven
A földnek minden kincsiből,
S testvéri közt ő egyenlően
Mind azt örömmel osztja föl.
De borzasztóvá lesz haragja.
Midőn láncztördelő karát,

Lesújta durva zsarnok fajra
S becsületért vív nagy tusát.

S ha eljövend a végítélet,
Az Úr elött fönn megjelen
S az kérdi majd a latin népet:
„Mit tettél a földön te lent?”
– „Uram” – szól ez önéretében,
Mit ott jártam földed felett, –
Világod bámuló szemében,
Én téged képviseltelek.”

Trad. în maghiară de Iosif Vulcan,
7 iulie 1878

Hymne der lateinischen rasse

Als Königin der grossen Rassen
Steht die latein'sche obenan;
Ihr strahlt ein Stern, der nicht verblassen
Jahrhunderte von Zeiten kann.
Wie ihr's bestimmt ist, vorwärts schreitend,
Zieht sie voll Stolz durch diese Welt
Und wo sie ziecht, die Rassen leitend,
Beleibt lichtvoll ihre Spur erhellt.

Gleich einer holden Jungfrau zeigt sich
Uns die latein'sche Rasse schier;
Der Fremde, ihr belegend, neigt sich
Und kniet voll Sehnsucht hin vor ihr.
Gar schön und mild, stets Lächeln spendend,
Strahlt sie in reiner Himmelsphär',
Sich spiegelnd in der Sonne blendend,
Sich badend im smaragd'nen Meer.

Viel von den Erdschätzen allen
Nimmt die latein'sche Rasse ein,
Vol Güte und mit Wohlgefallen
Theilt sie sich mit den Schwestern d'rein.
Doch furchtbar kann im Zorn sie werden,
Wenn den befrei'nden Arm sie schwingt,
Zu strafen Tyrannie auf Erden,
Wen sie um ihre Ehre ringt.

Wenn einst, da sein Gericht wird tagen,
In Himmel Gott, sie schauend an,
Wird die latein'sche Rasse fragen:
„Eas hast auf Erden Du gethan?”
Dann sprich sie, laut zur Antwort gebend:
„O, Herr! so lang auf Erden ich,
Hab' ich Bewunderung erlebend,
Gar würdig stetz vertreten Dich!”

Trad. în germană de L.V. Fischer, 1890

Contrazise, dar zise, totuși

Valeriu NEȘTIAN

Gânditorul, scriitorul, moralistul EMIL CIORAN ar fi împlinit în 2011, la 8 aprilie, 100 de ani! Cei care l-au cunoscut mărturisesc că-l au atât de viu în amintire, încât parcă nu le vine să creadă că acest mare contemporan ar fi putut fi astăzi chiar așa încărcat de ani.

La Paris, bunăoară, unde plecase în februarie 1941 și de unde nu va mai reveni niciodată în țară, intelectualii români și străini marcanți își aduc aminte de el ca de cineva de care s-a despărțit ieri-alaltăieri...

Posteritatea lui Cioran îi rostește numele cu respect mereu sport, pe măsura creșterii convingerii, de la o generație la alta, că a fost o somitate, pe traiectoria nu de puține ori ezitantă și sinuoasă la care ne-a obligat, ca națiune, locul nostru geografic și destinul istoric propriu.

Firește, nu lipsesc incriminări de factură totalitaristă, puneri la colț!

După o sută de ani, în care bio-bibliografia-i remarcabilă ne arată că n-a absentat aproape niciun moment din atenția pro sau contra a cercetătorilor, se cunoaște despre dânsul - în afară de aproximații, zvonuri, legende - cam tot ceea ce s-a putut ști. Astfel încât o evocare neacademică, se pare, e prisoselnică. Cu toate acestea, pot fi redescoperite măcar o la tură-două, câteva amănunte rămase ascunse ori acoperite de uitare, din viața, însă mai ales din contribuția lui inestimabilă la o nouă orientare a culturii și spiritualității umane. Este o deschidere de uși deschise reieșită din frecvența și obligatoria sintagmă onestă "precum s-a mai spus"fi

Fie! Dar e o șansă mai degrabă a rememorării, a adâncirii anumitor aspecte ignorate, într-adins scăpate din vedere deoarece, acum, ar deconcerta...

Mai cu seamă semnalarea aceasta ocazională este oportună tinerilor studioși doritori de informare și adevăr, bursierilor sau doctoranzilor duși în occident, ca să învețe și altceva decât buchea manualului/cursului; altceva decât corectitudine politică, gândire unică, plus "alteritate" amoroasă. Din rațiuni de ani rotunzi de aniversare, să ne fie îngăduit a aminti, că în Anno Domini 2011 se-

mplinește o jumătate de veac de la moartea lui Lucian Blaga, Ion Barbu, Gala Galaction, Cezar Petrescu, Mihail Sadoveanu, și este centenarul nașterii pictorului și desenatorului Viorel Herșcovici-Huși...Or, Cioran ocupă un loc distinct printre aceste personalități referențiale.

În dicționare de ultimă oră, autorul "Schimbării la față a României" este prezentat, de regulă, ca un "scriitor francez de origine română", cu o viziune sceptică și tragică asupra existenței omului în istorie și-ntr-o lume absurdă, supusă "descompunerii". Un filozof al "disperării" ce cultivă eseul, stilul aforistic și paradoxul, respingând "sistemele" ș.a.m.d. Corect? Bineînțeles! În enciclopediile străine, aprecierile diferă, în funcție de... în funcție de...

Altmiteri, există în prezent două linii ale criticii și istoriei noastre. Una, instituțională, "oficială", care are în spate Universitatea, Academia, elaborarea manualelor școlare ș. a., ce-a stabilit o "tablă de valori" încremenită, impusă de norme ideologice și ale cenzurii. Reprezentantii acesteia percep principiul democratic al pluralismului punctelor de vedere ca pe o mare "primejdie" la adresa pozițiilor dobândite în timp, apărute cu dinții, la adresa învățării "unice" și a tabuizării "consacrate". A doua, alternativă, ilustrată de autori din țară sau din diaspora, care, în genere, nu-s oficialități, nici cadre didactice conformiste. El propun unghiuri critice distincte, chiar opuse, cu rol benefic al dezbaterii libere ce sparge monopolul de opinie și idei. Evident, cele două lamuri în anumite privințe se interferează.

S-o spunem de la capăt, "vina antisemitismului" atârână aproape toată pe umerii scriitorului. Intre anii 1933 și 1935, Cioran se afla la studii la Berlin, cu o bursă Humboldt. Iar din 1932 el era membru al Asociației de arte, litere și filozofie "Criterion", a cărei activitate publică e interzisă ulterior de autorități. Între 1934 și 1937 publică patru cărți "controversate": "Pe culmile disperării", "Cartea amăgirilor", "Schimbarea la față a României", "Lacrimi și sfinți". Însă cea de-a treia operă este supusă constant unui tir concentric de atacuri, acuzații, demascări ș. cl. într-o manieră aparte.

Numai că ediția din 1990 tipărită la Humanitas, "definitivă" e

prefațată de autor, care mărturisește că a suprimat "câteva pagini pretențioase și stupide" (în realitate un capitol întreg, al IV-lea, capitolul central al scrierii) și "nimeni nu are dreptul s-o modifice". Deși tot nimeni nu poate interzice măcar "curiozitatea" legitimă de a cunoaște edițiile neepurate anterioare (din 1937 și 1941) care nu s-au pus la index prin vreo recentă legislație autohtonă ori europeană...

Pentru a ne lămuri asupra motivelor acestei "suprimări" neștiințifice, e suficientă citirea câtorva cugetări ale filozofului, spicuite din capitolul cu pricina. Analogia cu unele afirmații eminesciene (din articole politice) nu-i întâmplătoare.

De exemplu: "Un organism național sănătos se verifică totdeauna în lupta împotriva evreilor, mai cu seamă atunci când aceștia prin număr și prin obrăznicie invadează un popor..." "Evreul este întâi evreu și apoi om..." "Din cauza structurii particulare a spiritului și a orientării lor politice, care se opune tuturor mișcărilor de auto-conștiință națională, ei se diferențiază la anumite răspântii istorice atât de mult de națiunea respectivă, încât adversitatea reciprocă se pretinde soluționată..." "Aici trebuie căutată sursa antisemitismului militant, iar nu a antisemitismului sentimental. Ei au criticat totdeauna România, dar au considerat orice tentativă de consolidare în afara de o democrație convenabilă (lor n.n.), ca reacțiune, barbarie, etc..." "Noi, românii, nu ne putem salva decât prin altă formă politică..." "Regimul democratic al României (de până în 1937, n. n), n-a avut altă misiune decât să apere pe evrei și capitalismul iudeo-român..."

"Schimbarea la față" nu a României, ci a lui Cioran, se va produce fatalmente. Astfel în revista franceză "L'Arche", de pe luna februarie 1990, el scria textual: "Evreii sunt plămada popoarelor, fără ei, țările pe unde trăiesc se ofilesc și devin triste. Plecarea lor masivă din România poate fi considerată ca o mare tragedie. Astăzi am încredere în Frontul Salvării Naționale". În ziarul "Le Nouvel Observateur", din 28 decembrie 1989, deja făcuse o "mărturisire de credință": "Am încredere în Ion Iliescu. Știam de multă vreme că el era speranța României!"⁴

Lucruri spuse în aparență cu aceeași ardoare, recunoaștem, doar că merg în sens invers. Dar are importanța capitală sensul???

Să ne luăm libertatea unor decantări, necesare. La numai 35 de zile după moartea lui Cioran din 20 iunie 1995, cotidianul "Le Monde" începea să publice o serie de articole de culpabilizare a personalității sale. I se reproșa antisemitismul, nesinceritatea retractațiilor tardive, falsitatea ș. a. În însuși ziarul al cărui colaborator asiduu fusese Cioran. Autorul lor era un tânăr specializat în cultura română, ce-și susținuse doctoratul cu "Schimbarea la față a României", pe nume Pierre Yves Boissau. Fu semnalul (ocult?) ce declanșă campania inchizitorială, ai cărei faimoși protagoniști (de fapt, procurori, comisari ideologo-politici) sunt: Alexandra Laignel-Lavastine, Marta Petreu, Jean Ancel, Radu Ioanid, Leon Volovici, Norman Manea et. comp.

Bunul simț al adevărului obiectiv, neetnic, ne determină să susținem că Emil Cioran poate fi acuzat de antisemitism doar în măsura în care este acuzat de antiumanism, în înțelesul mizantropiei lui funciare, în măsura în care s-a luat de piept cu lumea, cu Dumnezeu, cu Iisus Hristos (el, fiu de preot!), cu secolul al XX-lea, cu condiția umană, cu problema romanității și a României. El a fost antiiudeu, cum a fost și antiungur, antirus, antiromân. Dacă a făcut acest lucru cu poporul său, n-avu dreptul să ia atitudine față de accidente istorice? Convinși fiind că dispărând cauzele care le-au provocat, vor dispărea și atitudinile susamintite, ca efect al lor.

S-apoi, în momentul în care a scris acele pagini demonizate, nu știa că va veni holocaustul, lagărele de concentrare din Germania. Nici prin gând nu-i trecea de eventualitatea exterminării rasiale. După cum nu bănuia, credem că numeroși evrei vor comite, nu peste mulți ani, atrocități, crime împotriva românilor, distorsionând istoria în vederea instituirii unui mit exclusiv al genocidului antisemit; în scop politic, economic (extorcarea defonduri) și de culpabilizare a celorlalte națiuni la nesfârșit, fără o analiză critică, asumarea responsabilității propriilor acțiuni reprobabile, precum se pretinde alte popoare.

Socotim că pentru a înțelege complexitatea acestei serii de anti-, trebuie să o raportăm la situațiile politico-naționale specifice care i-au dat naștere.

La urma-urmelor, tema evreilor e abordată apologetic de E. M. Cioran (cum semna în cărțile apărute postbelic în limba franceză) în

op-ul "Le tentation d'exister" (Gallimard, 1956), pe întinderea unui capitol întreg, "Un popor de solitari"! F. S. N. a făcut să fie ales, în primăvara lui 1990, membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România, grație anumitor retractări zgomotoase agreeate de cercuri evreiești? S-o considerăm una din multele speculații puse pe seama "schimbării la față" a autorului "Tratatului de descompunere", al "Silogismelor amărăciunii" sau al "Căderii în timp"...!

Exegeți înzestrați și probi au luat desigur sub microscopul omului de știință opera cioraniană. Au apreciat și au tras concluzii.⁵ În cununa omagială care se oferă la Emil Cioran nu putem împleti aici decât modeste cetini de brad, ecou al unei lecturi stupefiant. Există trei teme obsedante la el: a) România și românii; b) moartea, nihilismul față de viață și față de rosturile ei; c) Dumnezeu, creștinismul, sfințenia. Cum se văd aceste orizonturi din perspectivă cioraniană? Se cunosc: răbunirea la adresa compatrioților săi carpato-danubieni, radicala negare a rosturilor vieții, trufia cu care s-a raportat la ideea existenței lui Dumnezeu.⁶

Totuși, totuși, dincolo de negarea cvasiabsolută, sunt detectabile abundente reflexe luminoase, afirmative. De pildă, Cioran acuză punctual în "Schimbarea la față..." „o Românie mediocră, domoală, resemnată”, „cu un popor inert”, complăcându-se într-un „somn istoric” milenar (remarcă de actualitate?). Comportamentul său real impus de situații concrete nu de retorica nihilistă? Să-i dăm cuvântul: "Deși am o părere cât se poate de sumbră despre viață, am fost totdeauna pasionat de existență. Această pasiune a fost atât de mare, încât s-a transformat într-o negare a vieții, eu neavând mijloace să-mi potolesc pofta de viață. Nu sunt, așadar, un om dezamăgit, sunt mai degrabă ruinat pe dinlăuntru de prea multă încordare."⁷ Punct.

Vizitându-l la locuința lui din Paris (de la etajul șase, fără ascensor, într-un imobil vechi), la 11 decembrie 1979, pe "gânditorul fruntaș al culturii occidentale" cum considera presa franceză și germană, N. Steinhardt îl provoacă la o discuții despre credința religioasă! "Filozoful nu o concepe decât sub forma ei pur mistică" dezvăluie autorul "Escaleroi în timp și spațiu", "practicată prin interiorizare și contemplație, când există posibilitatea ivirii unor clipe de extaz, fie el cât de scurt..." Și mai departe: "Unirea cu divinul, cu absolutul, cu l'au-dela, iată secretul fericirii și dovada nefățărniciei pentru credincios... Restul nu-i decât formalism și habotnicie. Obicei. Ceea ce explica revolta lui Nietzsche"⁸.

Îl este cu prisos cititorului nostru? Dacă nu, adăugăm o secvență din "Pe culmile disperării": "Prin orice pot cădea în lumea asta, numai printr-o mare iubire nu. Iar atunci când iubirii tale i s-ar răspunde cu dispreț sau indiferență, când toți oamenii te-ar abandona și când singurătatea ta ar fi supremă părăsire, toate razele iubirii tale ce n-au putut pătrunde în alții ca să lumineze sau să le facă întunericul mai misterios, se vor răsfrânge și se vor reîntoarce în tine, pentru că în clipa ultimei părăsiri strălucirile lor să te facă numai lumină și vâpăile lor numai căldură". Nebănuite sunt resursele de lumină ale spiritului cioranian! Și nu iubirea este cea mai mare virtute creștină?... Cum poți să fii român? se întreabă Cioran în "Ispita de a exista", neascunzându-și oroarea față de numeroși români exilați cu intuiția faptului că timpul pentru răspuns se poate prelungi în moartea care nu vindecă nostalgiile trecutului. Cum poți să-ți păstrezi identitatea și să trăiești în altă cultură decât cea de origine? Există mai multe feluri de a fi român, un mod pozitiv și altul negativ. Nostalgic, bolnăvicios, plângăreț ori categoric activ. Ești mândru de originea românească, sau, dimpotrivă, îți e rușine că ești român și-ți ascunzi originile? Nu doar în Parisul comunist postbelic, ci oriunde în lume subzistă drama existențială. Cu precădere într-o Franță condusă de stânga și extrema stângă, în care mediile intelectuale (cu excepția meritorie a dreptei) s-au dovedit refractare în ce privește solidarizarea cu conaționalii noștri persecutați, care luaseră drumul închisorilor comuniste ori s-au risipit în lume ca să scape de urgia vremurilor. Puteai fi român adevărat dezavuând cuvintele tunătoare, sentențioase, ale lui J. P. Sartre, că "anticomuniștii sunt niște câini"? Refuzând participarea la crima organizată de bolșevici împotriva Neamului, dar să accepți judecata unui Occident întors pe dos, insensibil la suferințelor majorității celor aflați după Cortina de fierfi "Decizerea" lui de românism și de trecutul "deocheat" ("fascist") se cuvine înțeleasă ca o formă de supraviețuire, altcumva expulzarea sau lichidarea sa era posibilă. Cioran se cădea să-și camufleze trăirile, să-și regizeze

măiestrit discursul? Drum sigur ferit de atacurile cabalei (inclusiv ale masoneriei), de distrugerea imaginii sale publice. Detractorii recrutați dintre gauchişti notorii ai Franței sau dintre invidioșii reprezentanți ai anumitor forțe oculte, beneficiari de influență, putere, bani, îl doreau un învins iremediabil.⁹

Dar, Cioran - spre necazul lor - a rămas același spirit revoltat din tinerețe. (In speță, denigratorii vor să disloce valorile naționale, pe români, din tiparele în care i-au așezat o istorie milenară.)

Pe nedrept hulit azi de tot soiul de absenți de la lecțiile referitoare la procedeele cercetării științifice și ale moralității în viață și-n creație, trecuții dintr-o tabără în alta, de la niște idei la contraidei, s-ar bucura copios de "chipul și asemănarea" a statuată de slugă perpetuă. Dar n-a fost să fie! Opțiunea sa liberă din anii interbelici pentru naționalism radical, capabil să contracareze bolșevismul internaționalist amenințător și democrația plutocratic n-a avut efecte nocive irecuperabile.

Pretinzând că vorbesc peremptoriu în numele unui întreg neam, contestatarii lui Cioran, nu zăbovesc mult pe drum și dau pe dinafară răca (folosesc un eufemism!), o răcă veche, vie și susținută: evazivul, contrazicătorul, absurdul gânditor, care obișnuiește, "asemenea lui Nae Ionescu" a recurge la "supterfugii verbale și la o beție de idei", a fost legionar. Da, autorul "Schimbării la față", în 1937 s-a înscris în Mișcarea Legionară. I s-a pus în cârcă, principal act de acuzare, pe lângă corespondența berlineză filonațional-socialistă publicată în revista "Vremea", conferința rostită la Radio București, în seara de 27 noiembrie 1940, "Profilul interior al Căpitanului", apărută ulterior în publicația "Glasul strămoșesc" (redactată de poetul și prozatorul Ion Th. Ilea), din 25 decembrie 1940. Text encomiastic prilejuit de comemorarea asasinării fondatorului "Gărzii de Fier". Și cam atât!

Și bine! "Mentori spirituali" vestiți, precum G. Călinescu-"divinul", M. Sadoveanu-"Ceahlăul literelor românești", "inegalabilul"- T. Arghezi, "incoruptibilul"-M. Ralea ș. a., au abdicat după 1944 de la ținuta lor de intelectuală de elită, coborându-se la aceea de activiști ai unui partid malefic, "proletar"; au adoptat cu nonșalanță o poziție de admirație și glorificare a unor criminali notorii pe care nu-i interesau țara, ci satisfacerea propriilor obiective antinaționale; "venerând" conspiratori din naștere, asasini cu sânge rece, ce stau pe munți de cadaver, ca Lenin, Stalin creatorii primului sistem inuman totalitarist, transformați în adevărați semizei, în oameni nepereche în istorie ...

Acum, stahanoviștii cultului personalității bolșevice sunt oferii tinerei generații, adulților neștiutori "modele ireproșabile" de urmat (Ștefan cel Mare a fost "extremist" de stânga ori de dreapta?!) Dar Iisus Hristos-"fundamentalistul" fi...)

Așa se face că încă din 1946, numele lui Cioran e trecut pe o lista neagră de Siguranță, alături de tineri ce studiaseră în Franța în 1943-1944. În 1948, după desființarea Poliției de siguranță și înființarea Securității "poporului", pe tabelul membrilor Legației române de la Vichy (sediul guvernului francez pro-Hitler în 1942-1944), Emil Cioran figura în calitate de consilier cultural, alături de Eugen Ionescu. După aceea, un vector al organului represiv reperist, Constanța Olariu, infiltrată printre emigranții români din Apus, raportează la București date despre "activitatea politică dușmanoasă" a savantului. Peste puțini ani, poliția politică dâmbovițeană detectează anumite relații confidentiale ale lui Cioran cu Constantin Noica, N. Steinhardt, Aurel Cioran, fratele său din patrie, din bejenie cu Mircea Eliade, Octavian Vuia, Bazil Munteanu, N. I. Herescu, Vintilă Horia, cu "Fundațiile Regale" din Paris, colaborarea la publicația "La Nouvelle Revue Francaise" ș.a. În anii 60-70, catalogul emigranților legionari al Securității, în care erau fișați 595 de persoane "ostile", Cioran ocupa poziția 428, cu mențiunea: "In caz de identificare, să fie reținut!"¹⁰

La un moment "brațul de oțel" al puterii revoluționare i-a cerut unui colaborator al instituției de sinistră faimă, cunoscutul critic literar Marian Popa, unele date privind posibilitatea "recuperării" pentru cultura română oficială a anumitor personalități exilate. "Rezoluția" lui a fost pozitivă. În 1983, în publicații ca "Viața Românească", "Vatra", Almanahul literar, "Tribuna", "Familia", "Caiete critice", încep să apară traduceri din eseurile cioraniene, în urma unor diligențe București-Paris. După '89, receptarea lui Emil Cioran în România intră într-o etapă nouă. I se public lucrările, inedite, scrieri monografice, cărți despre el, interviuri,

corespondența, articole, studii, teze de licență și de doctorat, note. Tot fusese dânsul câteva decenii "înger negru", "nazist", "trădător", "înraiat dușman al poporului muncitor," cum îl afuriseau și pe la cursuri universitare oportuniști, la lecții școlare manualiste belferi afoni, dreptcredincioși unei ideologii monstruoase. La chemarea la ordine anumitor "experți", specialiști în demascări vigilente, ca Henri Wald, pentru care Cioran era un "filozof al disperării burgheziei românești", Pavel Apostol, ce fredona recviemuri pentru "cadavrul moral răspunzând la numele lui Cioran", N. Gogoneață, ce înfiera "filozofia lui trăiristă, decadentă", Ștefan Voicu etc. Acțiunea de calomniere desfășurată în anii 1957-1953, comandată la ordine anumitor "experți", specialiști în demascări activi diplomatul și eseistul, colonel de Securitate conform declarației lui Silviu Brucan, Valentin Lipatti,¹¹ care scria "Noi clădim o țară nouă, cu oameni noi și-ți fagăduim că-ți vom traduce opera completă, ca să știe și generațiile viitoare cum arată un filozof al minciunii și josniciei"; Alexandru Mirodan ce-1 considera pe gânditor un "aliterator", afirmat în străinătate, întrucât "nimicul rentează" D. D. Roșca, Radu Popescu, G. Călinescu, Șerban Cioculescu etc.

Cel care-a mărturisit "Nu cred că nu cred în România", într-adevăr, s-a și dezis. De formă, socotim noi. Subînțeles că semnatarul nu și-a exprimat și vrerea lui cea adevărată, sufletul, conștiința, opinia în actul săvârșit: s-a menținut la nivelul neutru și necompromișor, fără adâncime al formelor. Deși forma implică și angajează adeseori fondul, iar distincția dintre acestea, pe plan moral e câteodată factice...Să recunoaștem, Mircea Eliade, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Aron Cotruș, Vasile Voiculescu, S. Mehedinți, Gh. I. Brătianu, V. Postecă, N. Steinhardt, Petre Țuțea au refuza concesiile, cedarea, lepădarea. Dar asta-i altă poveste.....Când în ultima parte a vieții, pe Cioran îl vizitează la domiciliu său din Paris, rue de l'Odeon, Ion Halmaghi, un comiliton al avocatului Aurel Cioran, legionar de prim rang rămas în țară "nereeducat", și-i istoricește filosofului despre ireproșabila comportare a acestuia în închisoare și ulterior, despre rectitudinea pe care-a păstrat-o constant pe linia neuitatului ideal la care a aderat în tinerețe, autorul "Schimbării la față..." dărâma zidul de putreziciune creat împrejururi. Și rosti cu curaj: "El a avut dreptate".¹² Cine știe să talmăcească această scurtissimă mărturie de taină, e bine. Cine nu, îl privește."Să te ferești de extremismul omului călduț, nici rece, nici fierbinte. Un fanatic are o morală: cea de fanatic. Călduțul n-are nici una, în afară de cea a confortului etic în care se află. Odată scos din acest confort, el e fără crutare(...) asemenea unui sângeros inchiizitor", scria prietenul să Noica, în revista "Adsum", număr unic, 1940, p.1. Și tot autorul lucrării "Sentimentul românesc al ființei" aflat în "devenire" (desăvârșire) perenă, încheia; "Neamul tău va fi viu atâta timp cât îți va fi dat să spui:Cred în România legendară!"¹³

Note bibliografice:

1. "Dicționar enciclopedic ilustrat", Editura Cartier, București, 1999.
2. "Emil Cioran - 10 ani de posteritate", în "Viața Românească", nr. 6-7, iunie-iulie, 2005, p. 16-140, passim.,
3. „Despre Emil Cioran”, de vorbă cu Aurel Cioran, Gabriel Liiceanu, Tania Radu, convorbire radiofonică realizată de Teodora Stancu, în "Viața Românească", nr. citat, p. 63-64.
4. Revista "Vatra", din Freiburg, nr. 188, sept.-dec. 1990, p. 29-30.
5. Theodor Codreanu, "A doua schimbare la față", Príncipeș, Iași, 2008, p. 335-458.
6. Gheorghită Geană, "Reflexele afirmative ale apofatismului cioranian", în "Viața Românească", p. 79-81.
7. Ibidem.
8. M. Steinhardt, "Escale în timp și spațiu", Cartea Românească, București, 1987, p. 14.
9. Gabriel Stănescu, "Cum poți să fii român?", în "Viața românească", p. 84.
10. Mihai Pelin, "Opisul emigrației politice", Ed. Compania, 2002, București, p. 76-79.
11. "Antologia rușinii după Virgil Ierunca", editori Nicolae Merișanu, Dan Taloș, Humanitas, București, 2009, p. 241.
12. Ion Halmaghi, "El a avut dreptate!", în "Viața Românească", p. 124-125.
13. Antonie Plămădeală, "Alte file de calendar de inimă românească", Sibiu, 1988, p. 105-106.

DANIEL NIȚĂ-DANIELESCU, Războaiele dintre ruși și turci din secolul al XVIII-lea și implicațiile lor asupra Bisericii Ortodoxe Române din Moldova,

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2009, colecția „Historica”, 270 p.

Adrian BUTNARU

Autorul este cunoscut pentru preocupările constante pe tema studierii vieții religioase din trecutul medieval românesc, putând fi amintite aici studii care tratează aspecte legate de mitropolii Moldovei, ca păstori ai Bisericii și promotori ai culturii, considerații cu privire la confesiune, etnie și atitudini în legătură cu acestea în *Descriptio Moldaviae*, de Dimitrie Cantemir, activitatea episcopilor și preoțimea de mir la răsărit de Carpați, viața bisericească din Moldova în timpul lui Constantin Mavrocordat etc.

Cartea este structurată în patru capitole, respectiv *Țările Române în contextul general de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui următor* (p. 13-42), urmat de alte trei, care tratează problema războaielor dintre ruși și turci și implicațiile lor asupra Bisericii Ortodoxe Române din Moldova, grupate pe perioadele 1711-1769 (p. 43-104), 1769-1806 (p. 105-164) și 1806-1812 (p. 165-196).

Pe baza unei bibliografii bogate (p. 203-227), din care fac parte numeroși autori, începând de la A. D. Xenopol, și cu lucrări care tratează atât evenimentele politice, cât și viața religioasă și monahală românească de la răsărit de Carpați, Daniel Niță-Danielescu reușește să contureze o imagine detaliată a modului în care conflictele militare, care au însumat un număr de 23 de ani de ocupație străină (p. 197), cu pierderi economice considerabile, afectarea bunului mers al instituțiilor, al vieții sociale și al administrației în general (p. 12), au pus problema revizuirii statutului internațional al Țărilor Române, ca părți ale Imperiului Otoman. De asemenea, analiza izvoarelor a permis observarea și reliefaarea modului în care războaiele au provocat Bisericii o situație dificilă, afectând pastorația, punând probleme de organizare internă și de cultivare a unor legături firești cu alte structuri ecleziastice ortodoxe, mutațiile survenite la nivelul vieții religioase din Moldova.

Autorul demonstrează că aceste războaie au avut și efecte benefice pentru Biserica românească. În primul rând, trebuie amintit rolul de catalizator în dezvoltarea conștiinței și identității naționale, constituind ocazia afirmării revendicărilor românești, iar în al doilea rând, Biserica a cunoscut un proces asemănător, acum conturându-se curente importante, cu asumarea unor opțiuni în plan cultural și spiritual, precum „puterea de asimilare și sinteză, echilibrul, fidelitatea și dinamismul teologiei și spiritualității autohtone” (p. 201). După opinia autorului, „instituția bisericească, orientările culturale și spirituale promovate de aceasta, ca și atitudinile politice directe angajate de înaltul cler urmează un proces similar de preservare și afirmare a specificului și identității proprii, precum și de cultivare a relațiilor interortodoxe în împrejurările concrete ale epocii” (p. 197).

Daniel Niță-Danielescu surprinde, pe perioade, evoluții diferite pentru Biserica moldovenească din veacul al XVIII-lea. Instituția ecleziastică se confruntă cu perioade de „recunoaștere a deplinei autonomii în administrația Bisericii” și „afirmarea <<drepturilor și obiceiurilor vechi ale țării>>” (p. 199), iar după a doua jumătate a secolului cercetat, de orientare a unor ierarhi către Rusia, aflată în plin proces de promovare a panslavismului, manifestată mai ales prin politica angajată de mitropolitul Gavril Callimachi (1760-1786). Autorul remarcă apoi „aportul unor cărturari clerici și laici, care formulează o critică de fond regimului fanariot, punând în circulație idei politice și filosofice împrumutate din arsenalul ideologic iluminist” (p. 200).

Au urmat perioade tulburi, mai ales către sfârșitul

veacului, când mitropoliți ca Iacov Stamati (1792-1803) sau Veniamin Costachi (1803-1808, 1812-1821, 1823-1842), vor trebui „să facă față presiunilor și intrigilor diplomației ruse”, sau în preajma anilor 1806-1812, finalizați cu anexarea Basarabiei la Rusia țaristă, când exponentul bisericii rusești, Gavriil Bănulescu-Bodoni, a fost investit ca exarh al Bisericii din Moldova și Țara Românească.

Lucrarea lui Daniel Niță-Danielescu are și meritul de a reflecta ceea ce a reprezentat regimul fanariot în Țările Române, în special în Moldova, atât printr-un capitol dedicat acestui subiect (p. 53-64), cât și în întregul ei, un veac încă nevalorificat și cunoscut în întregime de cercetarea istorică, în comparație cu secolele anterioare. De asemenea, prilejuiește o incursiune atât în sistemul relațiilor internaționale, în Răsăritul Europei, precum și în cele mai importante domnii ale secolului al XVIII-lea, precum cea a lui Constantin Mavrocordat, cu reflectarea reformelor sociale și fiscale înfăptuite. Dar nu numai acestea sunt prezentate, ci și modul de organizare a vieții bisericești, gradul de instrucție a clerului, relațiile Mitropoliei Moldovei cu Patriarhia de la Constantinopole și cu alte mitropolii, precum cea a Kievului.

Cu un aparat critic bine realizat, beneficiind de un indice de nume de persoane și de locuri, care ușurează consultarea, de un număr de 37 de planșe, ce reînvie din vechime documente, hărți și portretele principalilor pionieri ai conflictelor militare și înaltelor fețe bisericești, moldovene sau impuse de ruși, lucrarea reprezintă un important reper pentru cunoașterea perioadei fanariote a statului medieval de la răsărit de Carpați și a evoluției instituțiilor ecleziastice.

Pictură de Marin Rotaru

STRÂMBA - ulița evreiască din BÂRLAD, cunoscutul "șteitl" de odinioară ....

Martha EȘANU

"...Astăzi orașul e modern, ieri avea farmec..."

În vara acestui an a apărut, la Editura PIM din Iași, romanul STRÂMBA scris de inginerul Sergiu Brandea, cetățean israelian născut pe meleaguri bărlădene unde și-a trăit peste jumătate din viață. De treizeci și șase de ani autorul locuiește în Țara Sfântă, în orașul Hertzlia, dar, în tot acest timp, nu și-a uitat nici un moment țara natală pe ale cărei plaiuri revine anual.

Pitoreașca stradă STRÂMBA a fost, pentru copilul Șmil Hellebrand, centrul lumii și așa a rămas până astăzi când copilul de atunci e un bunic ajuns la vârsta plină de înțelepciune a patriarhilor. STRÂMBA a fost pentru el „a idiş welt“, „a welt mit weltolâh“ care compuneau „idișlandul“ numit Bârlad, văzut atunci, în anii copilăriei și ai adolescenței, ca o mare metropolă...

Romanul este o veritabilă evocare memorialistică în care autorul își descrie viața, casa și strada; familia, vecinii și prietenii; școala, colegii și profesorii, toate împreună formând lumea lui, „lumea lui Șmilică“. Metaforic toate acestea vorbesc despre „ulița evreiască“ din Bârlad, cunoscutul „șteitl“ de odinioară....

Pe coperta a doua autorul notează câteva cuvinte despre „rostul“ cărții sale: „Sper că, cine va citi cartea își va face o idee despre comunitatea evreiască din Bârlad. O comunitate nu prea mare, dar efervescentă, care a dat nu puține nume de seamă, spre cinstea ei, a poporului evreu și a României unde trăiau. Poate și acesta este rostul cărții de față.“

Amintirea Bârladului de altă dată, care în opinia autorului, era mai pitoresc și poate nostalgia după acel târgușor moldovenesc din sufletul său, l-au făcut pe Sergiu Brandea să-și adune gândurile între copertile unei cărți și să mărturisească: „Astăzi orașul arată altfel, iar străzile copilăriei mele au dispărut de pe hartă. Cred că multe locuri sunt mai frumoase, altele nu. Bârladul meu arăta altfel, nu zic mai frumos, desigur nu... Astăzi orașul este modern, ieri avea farmec.“

În prefață, profesorul Gruia Novac caracterizează romanul ca „un document care configurează mental vechea topografie a unei zone orășenești numită mahalaua „evreiască“ dar, totodată, și „un dicționar etnografic ce cuprinde modul de viață al membrilor comunității evreiești, cu tradițiile și obiceiurile lor religioase dar și cu cele gastronomice deopotrivă, cu „gusturi“ vestimentare și cu obiecte artistice specifice.“

Strada Strâmba, leagănul copilăriei autorului, stradă ce s-a numit după război I.C. Frimu, a fost dărămată după cutremurul din 1977. Ea a fost „în anii '30-40 din secolul trecut inima comercială a orașului, un loc pitoresc, agitat de du-te-vino a miilor de țărani cu carele trase de boi și a localnicilor care își găseau în prăvăliile și dughenele înșirate de-a lungul străzii, pe ambele părți ale acesteia, cele necesare traiului de fiecare zi.“

Astăzi Strâmba mai trăiește numai în amintiri și doar din ele. Ea „a fost înlocuită de actuala stradă Fagului, o stradă deplasată mai spre sud și care nu amintește de cea veche, decât prin faptul că la capătul ei este piața Sfântul Ilie; o stradă dreaptă, asfaltată, cu trotuare, câteva blocuri cu prăvălii la parter de o parte și alta a străzii, care se termină cu hala pieții...“

"...Pe unde iese vorba, iese și sufletul..."

În capitolul „Crâmpeie autobiografice“ Sergiu Brandea ne vorbește despre părinții săi, Malca-Ester Cuperman și Paul

Hellebrand, despre bunicii materni Hessa și Mendel Cuperman, despre multe alte rude mai apropiate sau mai îndepărtate. Ca în majoritatea familiilor evreiești învățătura a jucat un rol foarte important în pregătirea băieților pentru viață iar educația în spiritul cinstei, omeniei și respectului față de semenii a constituit fundamentul „celor șapte ani de acasă“

Citind rândurile despre bunici mi-au venit în minte versurile lui Minulescu: „În orașul în care plouă de trei ori pe săptămână/ Merg ținându-se de mână un bătrân și o bătrână...“

Despre bătrânul său bunic autorul povestește cu multă dragoste: „Dacă mi-am dorit ca natura să mă asemene cu cineva, acela a fost bunicul meu, Mendel Cuperman. L-am respectat, l-am admirat și l-am iubit, atunci ca și acum. Îmi este drag să scriu despre dânsul... Meșter în meseria sa, tinichigieria, a fost un om harnic și cinstit. Poate de aceea norocul l-a cam ocolit în viață... Cu greu apucase să învețe câteva clase primare, dar înțelese însemnătatea învățării... Toată dragostea și grija lui s-au îndreptat asupra mea, asupra viitorului, care nu putea fi înafara școlii... A fost ceva în omul acesta, hărnicia, înțelepciunea vieții, munca și necazurile l-au făcut să fie perseverent, cinstea lui era exemplară, nu suferea minciuna și nu o dată a avut de suferit din cauza aceasta, cuvântul dat era un lucru sfânt, de la el am învățat sintagma că „pe unde iese vorba, iese și sufletul“, așa a gândit, așa a trăit.“

Bătrâna bunică Hessa este zugrăvită, de nepot, în minunate cuvinte pline de venerație: „Cred eu că Dumnezeu trimite, din când în când, câte un înger pe pământ, îi dă chip de femeie și-i poruncește să stea alături de o anumită persoană, să aibă grijă de el și de cei ai lui, să-i facă fericiți. Mai cred că unul dintre aceștia a fost bunica mea, Hessa... Dacă bunicul nu m-a ținut pe genunchi, în schimb bunica mă lua în brațe, mă drăgălea, stăteau pe genunchii ei și îmi spunea povești pe care probabil le auzise și dânsa, sau le inventa pentru mine, deoarece nu le citise, nu știa să citească... A vegheat toată viața ei ca să mă comport corect, corectitudinea în toate privințele era mai presus de orice... Pe mine m-a răsfățat, mi-a dat dragostea ei fără măsură, a căutat, în felul ei simplu de-a fi, să mă învețe ce este omenia și ce înseamnă respectul pentru aceia care te respectă. Fără îndoială, bunica a fost un înger dumnezeiesc la al cărui mormânt mă duc să mă rog de fiecare dată când vin la Bârlad.“

Anii de liceu, anii unei frumoase tinereți

La împlinirea a 55 de ani de la terminarea liceului, ani ce nu au trecut „atât de repede și nici atât de ușor, nici măcar când mintea îți rulează filmul vieții“ autorul își amintește cu mult respect despre mulți profesori dar dintre toți se detașează profesorul Gheorghe Gâlcă, profesorul de chimie și, într-o vreme, directorul liceului, despre care scrie: „În decursul anilor aveam să-l cunosc bine pe profesorul meu de chimie, care s-a dovedit a fi nu numai un director gospodar desăvârșit, reușind în scurt timp să schimbe aspectul școlii, dar să introducă în școală acea disciplină propice unei ținute academice, în care învățătura și preocupările legate de aceasta să facă din liceul „Codreanu“ instituția de care să ne mândrim fiecare. Profesorul Gh. Gâlcă a fost și un mare pedagog, orele sale de chimie și de fizică, experiențele de laborator, transformau ora de clasă într-un loc în care fiecare elev se visa chimist sau fizician.“

Pagini deosebite sunt dedicate colegilor de liceu, „promoției de excepție“ din care a făcut parte, promoție din

care doar doi absolvenți, nu au obținut, din motive obiective, titluri academice. Din această promoție s-au remarcat mai târziu poeți, ziariști, critici literari, medici, profesori, ingineri, ofițeri superiori, profesori universitari, doctori în științe, sportivi de performanță, etc.

Liceul „Gh. Roșca Codreanu”, liceu bărlădean cu-n binecunoscut prestigiu pe plan național, se mândrește cu absolvenți din această promoție printre care Sergiu Branda îi menționează pe: scriitorul Adrian Beldeanu, profesorul doctor în medicină Constantin Dimoftache cunoscut și sub pseudonimul literar C.D. Zeletin, scriitorul și criticul literar Lucian Raicu (Bernard Leibovici), ziaristul Ion N. Oprea, ziaristul I. Schechter, ș.a.

Din cuprinsul romanului „Strâmba” se desprinde dragostea autorului pentru orașul și țara natală, admirația, respectul și recunoștința pentru profesori, prețuirea colegilor, mândria pentru reușitele lor, amicitia și prietenia desăvârșită.

Un loc aparte îl ocupă, în roman, obștea evreiască din Bârlad, strada Templelor cu cele șase „șiluri”, grădinița și școala evreiască, tradiția sărbătorilor de Pesah, Roș Hașana, Iom Kipur și Simhat Tora, masa de vineri seara și prânzul de Shabat cu felurile lor bucate tradiționale, tipăriturile evreiești ce au apărut la Bârlad.

Ziaristul Ion N. Oprea a cercetat cu mare atenție, putem spune chiar cu acribie, presa moldoveană apărută în județul Tutova și în special în orașul Bârlad și rezultatul cercetărilor sale este cuprins în cartea „Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bărlădene 1870 – 2003”. Sunt menționate o serie de publicații ale comunității evreiești locale, cartea constituindu-se astfel într-o valoroasă contribuție la istoria evreimii din această regiune a României.

O deosebită de frumoasă prietenie, păstrată de-a lungul vieții, l-a legat pe Sergiu Branda de scriitorii Lucian Raicu și Virgil Duda (frații Bernard și Izi Leibovici), I. Schechter, Eran Sela cu care și-a

petrecut împreună copilăria și adolescența în ulița evreiască bărlădeană.

În romanul „Oglinda salvată” scriitorul Virgil Duda l-a imortalizat pe bunicul M. Cuperman în personajul „Moș Mendel” care „nu scotea o vorbă și muncea neobosit din zori și până-n noapte”.

Înzestrat cu talent nativ și cu har de povestitor inginerul Sergiu Branda a transpus strada Strâmba într-un personaj principal de roman și astfel a pus-o alături de celebra Calea Văcărești din cunoscutul roman omonim al scriitorului I. Peltz.

Acum când strada Strâmba mai există doar în memoria afectivă a locuitorilor vechiului târg, profesorul Gruia Novac are cuvinte deosebite de laudă și apreciere pentru demersul scriitoricesc al lui Sergiu Branda, demers început prin diverse articole publicate în ziare și reviste israeliene și în „Baaadul literar” ce apare la Bârlad și finalizat cu romanul de față. Referitor la acesta el spune în prefață: „Este o carte scrisă cu suflet, cu gândul de a nu rămâne în uitare existența unei etnii alogene care și-a durat și trăit destinul, în majoritatea momentelor, alături de românii cu ale căror idealuri aproape s-au contopit”.

Alături de scrierile lui Victor Rusu și Șlomo Leibovici-Laiș despre evreimea botoșăneană, de cele ale lui Marius Mircu despre ulița evreiască băcăuană, de „Noi, copiii străzii Leca” a dr. Iulius Iancu, de „În umbra târgușorului” a lui Arie Leibisch-Laysch, de „De la Iași la Ierusalim și înapoi” a lui Leon Volovici, de „Kadiș pentru mama mea” al lui Iuliei Deleanu, romanul „Strâmba” al lui Sergiu Branda reconstituie marea frescă a vieții evreiești pe meleagurile României, redesenează „șteitl-ul” tradițional moldovenesc și readuce familia evreiască în contemporaneitate.

Oameni și locuri, tradiții și obiceiuri, străzi și amintiri care demonstrează, așa cum spune Sergiu Branda în „Post Scriptum”, că „trecutul întotdeauna ne va apropia de prezent” și... sperăm noi că va constitui un fundament spiritual pentru viitoarele generații.

Am citit cu mult interes această carte în care am descoperit lumea lui Sergiu Branda. În cazul meu romanul m-a apropiat de trecut, de un trecut, din anii '60 ai secolului trecut, în care multe zile de vacanță am petrecut la unchi și la verii mei din Bârlad, la familiile Haler și Abramovici. Aici m-am plimbat prin frumosul parc al orașului, am fost la Bâlcii și am gustat din „distracțiile” lui specifice și tradiționale, am vizitat muzeul „Vasile Pârvan”, am vizionat interesante spectacole ale Teatrului „Victor Ion Popa”, am legat prietenii, am cunoscut locuri pitorești...

Amintiri, minunate și înduioșătoare amintiri ale unor vremi de odinioară.

Neculai ONEL

Mi-e dor *

Mi-e dor de satul Frunțișeni,
De-ai mei părinți și de săteni.
Mi-e dor de câmpul plin cu flori,
De stolurile de cocori.

Mi-e dor de casa de pe deal,
De turmele de oi și de caval.
Mi-e dor de tunete și ploii
Și de plimbările-n zăvoi.

O, cât mi-e dor de cerul plin de stele
Și de sărutul gingaș al mândruței mele,
De horile din sat, de câmpul cu verdeață
Pe care l-am iubit o viață.

Mi-e dor de tot ce am iubit,
De tot ce ce-n sat am întâlnit
Și toate amintirile frumoase de pe-acest pământ
Le voi lua cu mine în mormânt.

* Din volumul cu același titlu, în curs de apariție.

**Contul Asociației Culturale
“ACADEMIA RURALĂ ELANUL”**

2511.1-6065.1/ROL deschis la B.C.R. Bârlad

e-mail: revistaelanul@gmail.com

<https://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

Vlad Codrea, Univ. “Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Dan Ravaru, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Simion Bogdănescu, Bârlad

Serghei Coloșenco, Bârlad

Mircea Coloșenco, București

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Teodor Hardon, Rânzești

Florin Varvara, Sărățeni

Sorin Langu, Galați

Ciprian Toderășcu, Găgești

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad

ISSN: 1583-3593

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Cuvinte magice

Astăzi mi-am făcut curat în inimă, fără să păstrez nimic ascuns, am alungat clipe de fericire și momente în care îmi doream să mor, totul fără să privesc înapoi. Însă pentru o clipă m-am lăsat purtat de glasuri pe aripile amintirilor, ca să retrăiesc încă o dată secunda noastră, ca să mor încă o dată. Am zburat cu gândul pe albastrul cerului ochilor tăi. Am alintat șuvițele de păr rebele și am căzut acolo de sus, din spațiul dragostei, în brațele tale. Este o durere inexplicabilă, dar în același timp este singura plăcere care mi-a mai rămas în viață, este... de fapt era... o simfonie a sentimentelor fără cuvinte, doar atingerea era de-ajuns. Ai fost cea care mi-a deschis inima și totuși, în același timp, și cea care a sfărâmat-o. Acum... acum este un cuvânt fără sens, pentru că nu mai pot să exist privat de ce-a fost, însă nici nu pot să trăiesc fără să uit. Mă apasă greutatea minutelor transformate în ani, nu pot să respir fără să uit jocul luminii în ochii tăi, buzele calde care mă mângâiau dacă mă loveam - acum am pierdut șirul lacrimilor, sunt într-un labirint care... care cred că este viața mea. Și știi, știi că nu vei veni să mă salvezi, acum aș vrea să știu că ești fericită, dacă nu mai însemnă nimic pentru tine mă mulțumesc să știu că am fost, cândva, cel ales. Mai știi că am un mod ciudat de a iubi și de a arăta asta, știi că poate e prea târziu, dar dacă te iubesc... - ce greu apasă aceste simple cuvinte, oare ar fi schimbat ceva dacă ți le-aș fi spus și ție? Cred că nu mai contează și... acum încă mi-ar fi greu să explic ce însemni pentru mine... lacrimile se întorc din focul care le-a născut. Îmi este dor de cuvintele tale cel mai mult. De ce tacifî Urâsc... urâsc, urâsc tot ce se leagă de tăcerea ta, până și pe mine, și plâng și sper și te iubesc. E târziu sau poate prea devreme acum să mai adaug ceva, s-au depănat atâtea amintiri, atâtea gânduri frumoase, încât mi-a amuțit gândul printre suspine. Am colindat cu tine printre imagini pline și tulburătoare, de expresie și culoare, dar fără cuvinte nu aș reuși să aflu taina sufletului tău. Rostim în fiecare zi atât de multe cuvinte, atât de banale sau atât de tipice, însă ne este greu să rostim acel "te iubesc"... Ce taină poate înflori cu aceste vorbe? Ce abis poate deschide? Ce fior poate naște? Ce suflute... Îmi vine greu să cred că, totuși, cineva mă poate iubi și mă refer la cineva străin, pentru că știu că cei din familie mă iubesc, dar când cineva cu care am vorbit și cu care am stat îmi spune "te iubesc", mă tulbură... Nu doar sunetul lor, ci semnificația ce o cuprind în ele. Rostite, aceste cuvinte pecetluiesc un teanc de sentimente, dar în același timp, deschid altele mai profunde. A iubi pe cineva înseamnă o recunoaștere a părții de Dumnezeu, este o putere de a face bine celui alt, fericindu-l. Nu fac o pledoarie pentru iubire, ci aduc un argument pentru a avea curajul să spunem unul altuia "te iubesc", însă acest argument îl vom afla abia după ce, într-o stare de puritate și entuziasm, le vom rosti cu glas de diamant. Uneori le spunem prin fapte, prin gânduri, prin gesturi, prin lacrimi, printr-o îmbrățișare, dar tot atât de rar prin cuvinte și câteodată e păcat, sunt atât de minunate, melodia lor e atât de îngerească... sunetul lor te înalță spre lumina fericirii, pentru că doar vocea lor poate să nască viața și să dăruiască eternitatea. Dar acestea nu sunt posibile dacă la baza lor nu există respect, încredere și înțelegere... Și încă ceva... am uitat... Aaaa... "TE IUBESC".

Încă ceva ce trebuie să știi...

Am stat bine și m-am gândit, te-am privit atent și m-am îndrăgostit de tine...
Știi că este greu de crezut, prin faptul că ești o puștoaică, o copilă...
Cu toate astea... am stat și m-am gândit bine...
Foarte bine...
Când te-am ales pe tine, te-am ales pentru că te-am dorit cu adevărat, pentru că eram însetat după sărutul și atingerea ta. Pentru că am simțit că alături de tine vreau într-adevăr să trăiesc.
Eu nu te-am ales doar pentru o seară, o zi, o săptămână, o lună sau o vară.
Eu te-am ales să-mi fii aproape pentru tot restul zilelor mele, să ne încurajăm și să ne susținem reciproc... Să nu cedăm atunci când zidul iubirii noastre începe să se cutremure, să învățăm împreună să ținem piept vieții. Eu am vrut să ne învățăm unul pe altul să iubim, să învățăm să ne înțelegem și să ne dăruim reciproc acea caldură puternică degajată de sentimentul ăla pur... știți
Cel mai pur sentiment... DRAGOSTEA.
Eu am rămas cu tine pentru că într-adevăr te iubesc.
Eu te-am ales crezând că în ochii tăi văd și soarele și fulgii de nea, și marea și muntele, și fericirea și tristețea, și viața și moartea. Eu te-am vrut pe TINE, nu doar pentru zâmbetul tău aparte și aspectul tău.
Te-am ales pentru felul de a fi, crezând că se potrivește cu al meu.
Eu m-am ascuns în brațele tale pentru că am sperat că voi avea mereu loc acolo și am ales să mă strecor în inima ta crezând că n-o să-mi ceri chirie pentru locul ocupat și că n-o să fie nevoie să ies de acolo niciodată. Eu nu m-am gândit nici o clipă că aș putea să-ți greșesc, nu am vrut niciodată să te rănesc sau să te fac să te simți vinovată cândva.
Eu am vrut să-ți modelez caracterul cu blândețe, nu cu mânie. Am vrut să te fac să fii iertătoare nu numai cu ceilalți, ci și cu tine. Când te-am ales am crezut că o să pot să învăț să fiu la fel de vesel și plin de viață ca și tine. Eu nu am intenționat să te îndrept spre tristețea cu care îți vorbesc eu uneori.
Când am ales să te cunosc mai bine, nu am făcut-o din simplă curiozitate. Eu am făcut-o doar pentru că voiam să clădim un sentiment puternic împreună, iar baza acestuia o constituia exact cunoașterea.
Eu niciodată nu am refuzat să te iert sau să vorbesc cu tine atunci când mi-ai cerut acest lucru. De aceea nu regret ziua în care te-am ales, este, poate, una din cele mai bune alegeri făcute până acum.

Un Gând Pe Foai

Uită-te în ochii mei și spune-mi k nu vrei să te am lângă mine, să nu mai stau ku ei, cu tovarășii mei cei de după bloc, mai bine cu tine și în inimă să-ți fac loc; hai spune-mi k așa ceva nu-i de preferat, k tot ce-am zis mai sus nu e adevărat, k aceste lucruri tu nu ți le-ai dori, dar să te gândești k odată ne vom regăsi și vei primi aceleași scurte întrebări-vrei sau nufi - și vei simți acei fiori pe care ți i-am promis k de ei vei avea parte și că de gândul meu nu scapi nici dak fugi pe Marte, așa k mai bine te gândești akum liniștită la ce răspuns îmi dai și nu mai fi uimită, k nu fac versuri doar să mă simt bine, știi că fac rime doar numai pentru tine.

Ești fata ce în suflet mi-aș dori să fie, să nu pleci de lângă mine din orice prostie pe care o fac și poate o voi face - dar pentru asta de la viață iau capace - așa k mă pedepsește destul viața, nu pleka și tu k îmi pierd speranța și cum se zice în toate melodiile adevărate, speranța moare ultima și nu se ridică din moarte.

Fată, uită-te în sufletul tău, caută bine, k vei găsi un... - sunt doar eu!, poate așa o să vrei să realizezi k dak face ceva o face ca tu să nu-l pierzi; când se uită în ochii tăi mici și căprui, poate atunci o să ai curaj să îi spui ce vrei cu adevărat să se-ntâmpale, că vrei ca povestea să nu se termine, la fel ca în filmele acelea de acțiune când el se leaptă cu răul s-jungă la bine și după ce-l învinge, primește un trofeu mare - pe tine! - dar nu ești trofeu, ești doar o simplă floare de care el va avea grijă până se termină romanul; deci tu ești floarea, el va fi grădinarul.... și uite: akum povestea se va încheia cu fraza "Te vreau lângă mine, hai spune DA!"